

Українська Муза

ПОЕТИЧНА АНТОЛОГІЯ

Коваленко, Пачовський, Комарова, Вдовиченко, Доорохольський Волох, Милорадович, Козачка, Чернецький, Шелудько, Луцький, Мартос, Коковський, Пльш, Черкасенко.

Випуск 10

1908

КИЇВ

УКРАЇНСЬКА МУЗА

Українська Муза

ПОЕТИЧНА АНТОЛОГІЯ

ОД ПОЧАТКУ ДО НАШИХ ДНІВ

ПІД РЕДАКЦІЄЮ

Олеки Коваленка

Київ, 1908

SLAVIC DIVISION

SEP 28 1994

HARVARD COLLEGE LIBRARY

Младан 130

УКРАЇНСЬКА

☞ ☞ ☞ МУЗА

ПОЕТИЧНА АНТОЛОГІЯ

(ІСТОРИЧНА ХРЕСТОМАТІЯ)

ОД ПОЧАТКУ
ДО НАШИХ ДНІВ

ПІД РЕДАКЦІЄЮ

Олеки Коваленка

Київ, 1908

Олекса Кузьмич Коваленко.

Род. 1880 р.

Олекса Коваленко, син селянина, родився 10 березня (марта) 1880 р. в хуторі Власовому, Бирюч. пов. (на Вороніжчині). В 1897 році лиха доля закинула в Сібір, де пробув більше 2 років, потім переїхав в Калугу, а в 1903 році—в Київ, де й зараз живе і займається літературною працею. Перша поезія—„Дорогому землякові П. А. Грабовському“—була надрукована в „Літературно-Науковому Віснику“ 1900 року. Потім вірші його друковалися в тому ж „Літер.-Наук. Вістн.“, „Акордах“, „Проміні“, „Ежолі“, „Ділі“, „Руслані“, „Буковині“, „Зорі“ (у Москві), „Світлі“, „Свободі“ (америк.), „Руській Хаті“ (у Львові), „Раді“, „Рідному Краї“; в декламаторах: „Розвага“, „Досвітні Огні“, в збірнику „З неволі“; в „Читанці“ Хуторного, в сатиричному журналі „Комарь“ (у Львові), Був співробітником в гумористично-сатиричному журналі „Шершень“. Уложив Український декламатор „Розвага“ 1 і 2 томи; упорядкував літературно-артистичний альманах „Терновий Вінок“; переклав на українську мову (віршами) казку „Горбоконик“ („Конек-Горбунск“ Ершова) і комедію „Ревизор“ Гоголя і инш.

СЕРЕД ПРАЦІ.

Серед праці на світ я родився,
Серед праці тяжкої зростаю,
Мов билина під нею хилився,
І даремно спочинку благаю.
Ніби раб, що приковані руки
До залізної тачки, стогнав;

Переносив пекельні муки
І часами шалено ридав.
Вся душа замирала од болю,
І в одчаю тяжким я конав,
І хоч рвалося серце на волю.
Та, чи прийде вона, я не знав...
А принадні мрії літали
І несли, куди сам я бажав...

31

Але швидко мене покидали,
І я знову один сумував.
На роботі ростратив я силу,
І всю молодість їй я оддав.
На роботі я ляжу й в могилу,
Не знайшовши того, що шукав...

Г О Л О В А.

(з Е. Верхарна)

На чорний ешафот ти голову знесеш,
Під дзвонів гвалт зирнеш кругом з
тії будови,
І нерви закричать, і гострий ніж блисне,
І буде це бенкет страшний заліза й крові.
І сонце краснее, і вечора пожар,
Карбункул гасючи в холодній вохкій ночі,
Узнають, вглядять в мент опушений
удар,—

Чи вмiли смерть зостріть твоє чоло і очі.
Злочинства шал вповзе в народ, немов
змiя.

Спинивши окiян свiй вкруг помосту слави,
Юрба вiзьме труну, мов матiнка твоя,
І безголовий труп гойдять почне крiвавий;
Отрутнi і жорсткi, мов хмурий квіт страш-
ний,

Де трута достига; мов блискавки сiяння;
Мiцнi, мов в груди нiж застромлений
стальний,

Про тебе будуть жить в людей оповiдання.
На чорний ешафот ти голову знесеш,
Під дзвонів гвалт зирнеш кругом з тiї
будови,

І нерви закричать, і гострий ніж блисне,
І буде це бенкет страшний заліза й крові.

ГИБЕЛЬ БАЙДАКА.

По синьому морі несеться байдак,
На сонці виблискують весла круті,—
То сміливо їде завзятий юнак
В той край, де мечеті біліють стрункі.

Клекоче широкее море до дна
І гривою піна зліта над водою,
Але в козака того думка одна,—
Пливе він і вдень, і нічною добою:
Поклявся козак як найшвидче прибути,
І звістку братам у неволі подати...
Багато проїхав, та довга ще путь,
І треба чим-дуж козаку поспішати...
Ось чайка прудкая над ним пронеслась,
Кигикнула—лихо бідасі віщує.
Страшенная буря ураз піднялась,
І чорнее море реве і лютує.
Козак утомився в тяжкій боротьбі,
І весла впустили утомлені руки...
Невольники ж бідні все ждали в журбі
Звісток і рятунку з неурядської муки...

Біла намітка.

(з М. Гартмана)

Засуджений на смерть безславно,
Лежить в тюрмі мадьярський граф.
Свою країну безталанну
Бажав спасти. В йому палав
Огонь протесту. Між рабами
Себе він почував рабом;
Його взяли в борні із злом
Й петля чекає між стовпами...
Двадцять тільки ще весна
Йому пішла, і вже на віки
Лишати світ!.. Не смерть страшна—
Для хворої душі в ній ліки,—
А страшно у гидкій петлі
Серед майдану колихаться...
Ворони хижі злетяться,
Над головою, в сизій млі,
Голодний гурт почне змагаться...
Та граф в тюрмі заснув в кутку,
Немов дитя у сповитку...
А вранці він побачив ньеньку
І їй казав: „Прощай, рідненька!
У тебе я одно дитя
І розлучитись мушу я

Тепер з душею молодою;
 Загине разом із мною
 І ім'я чеснеє моє...
 О, пожалій дитя своє!
 Я сміло йшов у бій завзятий,
 Я не тремтів в диму, в огні,
 А завтра, при ганебній страті,
 Тремтіти прийдеться міні".
 Втішаючи, казала мати:
 „Не бійся, любий, віри йми,—
 Я у палац піду благати:
 Благанням, ласкою й слізьми
 Царя розжалоблю на троні...
 А в ранній час, як поведуть
 Тебе на площу, стану тут,
 Де місце кари, на балконі:
 Як в чорній сукні буду я,—
 Знай, неминуча смерть твоя...
 Чи правда, сину, з духом смілим
 Назустріч підеш ти біді?
 Бо кров мадьярська в тобі!
 Як тільки ж ти в намітці білій
 Мене побачиш в хзилі тій,
 Знай, ублагала я сльозами
 Прощення силі молодій.
 Як будеш схоплений катами,—
 Не бійсь, коханий сину мій!“...
 І графові спокійно спитьсся,
 І буде спать він до зорі,
 Йому все мати угорі,
 В намітку білу вбрана, сниться...
 Біжить народ,—вже дзвін гуде—
 І тихо улицею йде,
 Поміж суворими стрільцями,
 На площу граф сумний, без тьми...
 Всі вікна навстіж: скільки враз
 Його сльозами провожає,
 І рук дівочих розкидає
 Йому квітки в останній раз!..
 Нічого граф не помічає:
 Вперед він, на балкон, зорить,
 Бо мати там уже стоїть
 Спокійна, у намітці білій...
 Заграло в його серце в мить,
 До місця страти рухом смілим,
 Всміхаючись, іде, спішить,

І на помості вже стоїть...
 В петлю веселий він піднявся...
 І... навіть у петлі всміхався...
 А мати ж в білім чом була?
 Свята брехня! Бо так могла
 Збрехать з любові тільки мати,
 Щоб син спокійно йшов на страту...

Сховалося сонце.

(Елегія)

Сховалося сонце за чорні хмари,
 І темрява душу слабу обніма.
 Розвіялось щастя, розвіялись чари,
 В житті моїм хмурім мети вже нема,
 Бо сонце міні надавало завзяття,
 Я з радістю в серці вперед поривавсь...
 Байдуже були всі ворожі прокляття—
 Я високо вгору над людьми здіймавсь...
 Воно розпалало огонь в моїй крові,
 І силу й одвагу вчував я святу,
 Я кликав до щастя, і волі й любові,
 І в тому знаходив найвищу мету...
 Тепер я, без сонця, неначе без шляху,
 Лякливо у світі шумливому йду,—
 Мов вітер на гілці розгойдує птаху,
 Життя мене кида бурхливе в біду...
 І я простягаю з благаннями руки
 До сонця, од мене закритого в млі,
 Прошу розігнати страждання і муки,
 Зогріти охлялого сина землі...

Сакія-Муні.

(з Мерезковського)

По-між гір, серед ярів безодніх,
 Де ревів осінній ураган,
 Гурт бурлаків простував голодних
 Здалеку туди, де рине Ганг.
 У лахміттях вбогих схудле тіло
 Од дощів і вітру почорніло:

Уже два дні мандрівки їм пройшло,
 Як огню й ночівлі не було...
 Тільки гульк—у чорній тьми негоди
 Блиснуло немов щось впереді...
 То був храм... Вони пішли під зводи
 Захисту шукать собі в біді.
 Перед ними на високім троні
 Сакья-Муні, кам'яний гігант;
 У його порфіровій короні
 Величезний цінний бриліант.
 Каже тут один з бурлаків: „Браття!
 Темна ніч... Ніхто не вгляде нас:
 Срібла, хліба й одіжі багато
 Нам дадуть за дорогий альмаз.
 Нащо здався він Буді? Світять зорі
 В його, пана всіх небесних сил;
 Безліч бриліантових світл
 В яснім небі, мов в блакитнім морі“...
 Гасло дав, і тихо по землі
 Крадуться-повзуть бурлаки в млі...
 Тільки доторкнулись до святині
 Простяглася їх рука й тремтить—
 Вихор, і огонь, і грім гремить,
 Одгуком підхоплений пустині,—
 І далеко їх одкинуло у мить.
 З переляку всі мов скам'яніли...
 Та один з їх духом не упав:
 Із громади він виходе сміло,
 Каже він до Буді: „Ти не прав!
 Або нам твої жерці брехали,
 Що ласкавий, щедрий і незлий,
 Любиш ти втішати людські печалі,
 І розгониш морок навісний?
 Ні, за камінь хочеш нам помстити,
 Нам, що в ноги впали всі тобі!..
 Що за вчинок—полум'ям страшити
 Гурт слабих рабів, що мре в журбі!?!
 Сором! сором! Неба вічний царь!..
 Спалахнув ти, дужий і грізний,
 Щоб однять в старців черствий сухарь!..
 Царь царів!?!.. Греми, лякай, страшний,
 Вдарь у божевільного стрілою!
 Глянь, стою, мов рівний пред тобою:
 Сміло, гордо голову підняв
 Й мовлю перед небом і землею:
 Самодержче світа, ти не прав!“

Він замовк... І чудо тут зробилось:
 Щоб альмаз той дорогий він взяв,
 Постать Буді низько нахилилась...
 На колінах, тихий і смиренний,
 Перед гуртом вбогим, царь вселенний,
 Бог, великий бог в пилу лежав...

Мій син.

(з Ади Нерпі)

Як що вам у безлюдній пустині,
 Чи на площі, удень, чи смерком,
 Попадеться нещасний хлопчина
 У журбі, з нерозважним чолом,
 Без привіту й притулку свого,
 Що ридає він гірко один
 Над труною,—до мене такого
 Приведіть, і він буде мій син.
 З ним розлучить нас тільки могила.
 Буду я його ніжно ласкати,
 І молитву, що змалку я вчила,
 Я навчу і його повторять.
 І лишу я йому в материнство
 Всю любов, що в душі зберегла,
 Оточу його любе дитинство
 Усім тим, чим би мати могла.
 „Життя—труд, мир в прощенні одному“,
 В заповіті йому напишу,
 В його ніжному серці святому
 Перли чистії я збережу.
 Весь свій розум і все, що міцного,
 В його розум юнацький вдихну;
 Кожну мить отдаючи для його,
 Я з любов'ю на віки засну.
 І, любов'ю зміцнившись, одважно,
 Чистий янгол у красі та добрі,
 В світ він піде і сміло, й поважно
 До нової мети і зорі...
 І умру я з святими думками,
 Що за працю придбала вінець,
 І труну завітчає квітками,
 Дорогими обміє сльозами
 Він, мій син, мій герой і боець!..

НА ПРОВОДИ.

Ніжна, ніжна, мов росинка,
Доторкнулась струн міні,
І, мов димка-невидимка,
Зникла, щезла в даліні.
Легше проміння ясного,
Мов легкий вітрець весни,
Впав до серденька могого
Погляд любий, чарівний.

Сон кохання, сон надії
Тихо в серденьку бренить,
І крилата вільна мрія
За тобою вслід летить...

Шепіт степу, гомін гаю,
І срібляста ночі тинь,
Сяйво сонця, віхи раю
І небесна височінь

Все нагадує про тебе,
Квітко любя, запашна:
Ніжно вабиш ти до себе,
Мов надземна таїна...

Ніжна, ніжна, мов росинка,
Доторкнулась струн міні,
І, мов димка-невидимка,
Зникла, щезла в даліні...

Без неї.

Сумно, сумно вітер віє,
Сумно листя шелестить,
Ясне сонечко не гріє,
І журба-змія гнітить...

На хвилину, на годину
Серце щастям упилось,
За годину, за хвилину
Сльозами гірко облилось.
Ніжна квітка, вільна квітка
Пишно в серці росцвіла,
Мов ясна любя зірка,
Чаром душу обдала.

Схаменувся, стрепенувся
Од буденного життя,
Сонцю ясному всміхнувся
Од натхненного чуття...

Любі мрії, буйні мрії
Спалахнули, загули,
І приборкані надії
Знов воскресли, ожили...

Віра в щастя, віра в долю
Тихо жевріть почала,
Зникли муки, зникли болі,
В серці рана зажила.

Мов богиня ясноока,
Ти з'явилася міні,
Зникла геть журба глибока,
Зникли муки навісні...

Та не довго я втішався:

Ти покинула мене,
Знов один в журбі zostався,
Знов гнітить життя сумне...

Сумно, сумно вітер віє,
Сумно листя шелестить,
Ясне сонечко не гріє,
І журба-змія гнітить...

Зімою в парку.

Рядяся парк в убрання сніжне,
Туман в алеях розіславсь,
І вітерець угамувавсь...
Повітря казку шепче ніжну...

Не чути гомону людського,
Краса й таємність чарівна,
Ніде нема душі живої
І тиша всюди неземна...

Ніщо ніде не колихнеться,
Сповите все вечірнім сном;
І тільки наша мова ллється
Під ясним зоряним шатром...

Ударив раз десь дзвін самотно,
Мов привид радісний в глуші,
І звук ростав десь непомітно,
Збудивши рій згадок в душі...

Таємно, ніжно ти всміхнулась...
І впало тихих дві сльози,
Й щиріш до мене пригорнулась
У сяйві щастя і краси..!

(Калуга).

* * *

Немов царівна у вінку,
Весна свій май святкує.
В гаю зозулю чуть дзвінку:
Чи довго жить віщує
Байдужим вигуком: „Ку-ху!“
Кує зозуленька: „Ку-ху!“
А серце тьохка з болю,
І хочу я спитать, яку
Життя готує долю,
А та міні „Ку-ху! ку-ху!“
На хвилю я дивлюсь прудку,
Що вьється під горою,
І тихо я спитав ріку:
Що трапиться зо мною?
Зозуленька ж на те: „Ку-ху!“
Візьму я дівчину струнку,
Красуню чарівную?
Чи душу я свою палку
Без радості змарную?
А з гаю знов міні: „Ку-ху!“
В житті солодку, чи гірку
Я буду чашу пити?
І як на довгому віку—
В біді, чи в щасті, жити?...
А з гаю все: „Ку-ху! ку-ху!“...

ДИВИСЯ!

Дивися, як зорі на небі горять,
І світять на втомлену землю з висот,
Неначе живії блискучі брентя,
Неначе сміються з мизерних турбот.
Дивися, все небо неначе живе,
І мане наш погляд далеко кудись,
А місяць он тихо, поважно пливе,
І сипле проміння у воду—дивись!
Он верби крилаті в долині стоять,
Їх віти тихесенько вітер гойда;
Осики в долині тужливо шумлять,
І в річці сріблиться спокійна вода.
Забута денная неправда й брехня,
Забуті всі кривди людські і зло,

Затихла ворожа та дика гризня,
Неначе ніколи того й не було...
Чого ж ти боїшся, чого ти тремтиш,
І слова не хочеш сказати міні?
Чого ти уперто сьогодні мовчиш,
Чого в тебе думи на серці сумні?...

Я РІС В САМОТІ.

Я ріс на світі в самоті,
Як сирота-тополя,
Не знав, чи ласки є святі,—
Сміялась з мене доля.
Я слова щирого не чув,
Не знав добра й привіту,
Я скрізь один, самотний був,
І задихавсь од гніту...
І часто я тікав у ліс,
Впивався шумом милим,
І часто краплі теплих сліз
Лились на жовтий килим...
З дубами часто розмовляв,
Мов з рідними братами,
І сум, і муки вимовляв
Гарячими сльозами...

ЗІМОЮ В СЕЛІ.

Сумно і нудно зімою в селі,
Тиша сонлива панує усюди,
Вбогі оселі сумують у млі,
Холод стискає намучені груди...
Люди сховались в убогих хатках,
Рідко виходять на світ подивитись;
Навіть собаки зарились в стогах,
Ніде очима й на хвилю спинитись.
Скільки ти оком не скинеш кругом,
Снігу замети нанесено білі,
Мріють далеко млини за селом,
Сумно дерева стоять помертвілі.

Вітер невинно гуде над селом,
Сніжні вихри летять, мов примари,
Все засипають холодним піском,
Сон обнімає життя, немов хмари...

Над морем.

Стояв над морем я бурхливим,
Дививсь, як хвилі йшли грізні:
Тікали з сміхом жартовливим,
І знов верталися сумні...
Душа замовкла на хвилину,
І прислухалась до життя,
Що клекотало без упину...
Та встало знов гірке чуття:
Міні той час, ту мить здавалось,
Що море зна мою журбу,
І з мене гірко насміхалось,
Що я не рвуся в боротьбу...
Стояв стурбований, розбитий,
І душу тиснув чорний сум,
І, соромом німим покритий,
Не міг зібрати до купи дум...
Стояв над морем я бурхливим,
Дививсь, як хвилі йшли грізні:
Тікали з сміхом жартовливим,
І знов верталися сумні...

Музика.

Коли її почую десь,
Тоді немов не тим роблюсь:
Тремчу, горю тоді я весь,
І плачу я тоді, й сміюсь...
Мелодія пече мене,
І люблю слух чарує мій,
В безмежний край вона мене
Крилатих дум шумливий рій...
І ожива душа моя,
І в небеса вона летить,
Тоді живу насправжки я,
Бажав би всіх тоді любить...

Коли ж акорд останній вмире,
Принадний рай на-вік зніка...
І сум тяжкий мене бере,
І знов гнітить нудьга гірка...

Весняні дні.

Соловейко щебече,
Про кохання лепече
Любці своїй.
І пісні скрізь лунають,
Усім душі торкають,
Хворі сумні...

А по небові сонечко плине.—
Розсипає проміння в долини,—
Світ звеселя,
Оживають завмерлі істоти,
І зникають журба і турботи,—
Рада земля.
Росцвітають пахучі бузочки,
І біліють вишневі садочки
Цв'ом рясним.
Аромати спляняють природу,
Все співає про щастя і вроду,—
Любо усім...
І тихенько вітрець повіває,
Немов струни на кобзі торкає,—
Листям шумить...
І вчувається радість повсюди,
І завзяттям сповняються груди:
Хочеться жить...

Фантазія.

Я орел, я крилач,
Вільний син я землі,
Я натхненний сівач
На коханій ріллі!
Я мудрець, я коваль,
Кую щастя для всіх,
Я утишую жаль,
Сю радість і сміх...

Я поет, я співець
 І страждання, і мук,
 Мій талан—кров сердець,
 А зоря—ліри звук.
     Я кую, я гремлю,
     Немов грім в небесах,
     Я величність люблю,
     Я ненавижу прах!
 Я, мов сокіл той, вьюсь
 У ясній вишині,
 І, мов сонце, сміюсь,
 І так легко міні...
     Я під небом лечу—
     У надзоряний край,
     І відтіль я кричу:
     „Прокидайся, вставай!“
 Кому морок обрид,
 Кому хочеться жить,
 Хто вимира од обид,
 Хай за мною летить!
     В мене крила міцні,
     Як у смілих орлиць;
     Мої думи ясні
     Не схиляються ниць!
 Я огонь, я вода,
 Я, мов геній, творю,

Де людська нужда,
 Там я серцем горю!..
     Міні мати—краса,
     Міні сестри—поля,
     Ідеал—небеса,
     Мое царство—земля!..
 Я орел, я крилач,
 Вільний син я землі,
 Я натхнений сівач
 На коханій ріллі!..

Буря.

Сунуться купами чорні хмари,
 Плинуть по небу, мов ті примари,
 Сонце ласкаве, блискуче вкривають,
 Холодом серце і душу проймають.
 Вітер в степу завива,
 Куряву сиву збива...
     Буря лютує,
     Хмари шматує,
     І враз над усім
     Котиться,
     Гониться
     Грім.

Василь Пачовський.

Род. 1878 р.

Перші поезії Пачовського—„Україні“ і „З борби титанів“ були надруковані в „Молодій Україні“ в 1900 році. Далі його твори друкувалися в „Літ.-Наук. Вістнику“, „Молодій Україні“, „Ділі“, „Руській Хаті“, „Буковині“, „Сьвіті“; в альманахах: „За красою“, „Акордах“, „Перша ластівка“, „Розвага“, „Досвітні Огні“ і инш. і видавалися окремими збірниками. В 1901 р. видано „Розсипані перли (лірика)“; в 1902—„Празник“ (віршована сатира); в 1903—„Сон української ночі“ (драматична містерія); в 1906—„Жертва штуки“ (символічна автобіографічна картина). Крім того, вийшли „На стоці гір“—1907 р. (збірник дрібних поезій) і „Срібна віра до схід сонця“ (поетична симфонія). Пачовський приймає близьку участь в видавництві „Молода Муза“. Родився Василь Пачовський 12-го січня 1878 року в Жуличах Золочівського повіту в Галичині, в Австрії. Вчився в школі у Золочіві, а потім у гімназії. Скінчивши гімназію, поступив в університет у Львові, та за палку промову на зборах 19-го листопаду 1901 року, зібраних студентами в справі заведення української викладової мови в львівському університеті, Пачовського разом з п'ятьма иншими проводирями руху, виключено з університету. Тоді він разом з сімьюстами студентами-українцями, що піддержали виключених товаришів перейшов в університет у Відні. Крім поезій, Пачовський пише й прозою: деякі прозові твори видані окремо, а инші друкувалися в збірниках, напр.: алегорія історичного українського життя „Український Сміх“ була поміщена в „Терновому Вінку“. Пачовський в своїх творах являється протестантом проти застарілих в суспільному і літературному житті шаблонів і традицій.

* * *

На дворі вітер дув холодний
 І ніч зближалася глуха,
 Я плавав, змучений, голодний
 І вслухувався у вітру шум,
 В нім чув я гордий любки глум:
 „Ти любиш дуже?.. Ха-ха-ха!“
 Минулися дні мук і кари,
 І ніч минулася глуха,
 Піднявся з яру я під хмари—
 Аж чую, любко, голос твій:
 „Люблю тебе, соколе мій!“
 Та я сміюся: ха-ха-ха!..

* * *

Рй, щебечуть соловії,
 Розвиваються лелії,
 Квіти сиплються з вишень;
 Пара голубів туркоче,
 Наче слухати не хоче
 Соловейкових пісень.
 Ой, туркоче, буркотає,
 Одно одне обіймає—
 Обсипає з гілля цвіт,
 І цілується з собою,
 Сад жемчужиться росою,
 Усміхається весь світ!..
 Сад жемчужиться росою,
 Як хожу я із тобою,
 Як хожу я ніч і день;
 Нам щебечуть соловії,
 Розвиваються лелії,
 Квіти сиплються з вишень!..

* * *

Чому то, як море хвилює,
 Не вибуртить з себе коралів?
 Чому то, як серце горює,
 Не може повісти всіх жалів?
 Як море шумне бовваніє,

На берег викочує перли;
 Як серце з роспуки шаліє,
 Слова на устах ті завмерли...
 Ганнусю, рожевий коралю,
 Ганнусю, лозино без сили!
 Німію з великого жалю:
 Нащо тебе з ним заручили?

* * *

Я обвитий у свитину
 В північ в лісі заблукав,
 Довго кликав без упину,
 По гущавинах гукав,
 В горлі висхло, серце рвалось,
 А ніхто мене не чув...
 В пітьмі щось мов реготалось
 І між листям вітер гув.

ДЗВОНЯТЬ ДЗВОНИ.

Дзвонять дзвони вечір, сумно дзвонять
 нині;
 Пишуть сумні вісти—будеш, сину, сам...
 Мамо моя хвора, руку дай дитині,
 Мамо, тії дзвони на добраніч нам!
 Мамо моя, мамо, слухай мого серця:
 Хоч я так далеко, чуєш добре там—
 Болить мене дуже в грудях край ре-
 берця...
 Мамо, тії дзвони на добраніч нам!
 Не журися, мамо,—за тобою піду,
 Тут ся не побачим, здиблемося там—
 І по наших муках не остане сліду...
 Мамо, тії дзвони на добраніч нам!

Жайворонок.

Я молодий, веселий птах,
 Лечу, як вітер в небесах,
 З пісень моїх все плеться сміх,—

Весняний спів для всіх!
 Хай буря грає,—я сміюсь,
 З новою піснею несусь—
 За мною вслід вже сходить світ,
 Весна розсипле цвіт!
 Не плачте, люди, над дітьми—
 Вони побачуть, як не ми,
 Зелену ярь, як сонце з хмар
 Розсипле золотий чар!
 По бурі буде ясний день,
 Зійде зерно із ваших жмень,
 Веселка там заблิสне вам,
 Сповістить весну нам!
 Засяє сонце, втихне плач,
 Зерно збиратиме сівач—
 Засвітить лан, як окіян,
 Розсиплеться туман!
 Я чую серцем, знаю я,
 Що пісня справдиться моя,
 Міні в очах ясніє шлях:
 Я Божий віщий птах.
 Лечу, співаю ніч і день,
 А сміх брентить з моїх пісень,
 Брентить одна, як дзвін, струна:
 Весна іде, весна!

Жалість.

На море сідає
 Імла опалева,
 Над плесом літає
 І жалко кигоче
 Тужливая мева,
 І крильми тріпоче
 І б'ється до скель.
 Над море зелене
 Моління несеться:
 Припала до мене
 Лебідка, голубка,
 Березкою в'ється,
 До ніг моя любка
 Припала, до ніг!..

Припала кохана і дивиться в очі,—де наше
 кохання, де наша любов?..

З риданням без тьми, цілує устами—
 з риданням без тьми на груди пада
 знов...
 І жалістю п'яна до серця шепоче:—
 Скажи міні, серце, де наша любов?
 — Не плач, я не знаю, я, люба, чекаю—
 чи верне, не знаю, чи вернеться
 знов...

Пішла за весною
 Моєю глядіти,
 Що взяла з собою
 Мій сміх, мої жалі,
 Мої самоцвіти.
 І зезла у далі,
 Як ясная мла...
 У море втікає
 Імла опалева,
 За нею літає
 І б'ється крильцями
 Тужливая мева
 І плаче без тьми:
 Вернися, вернись!

* *
 *

Я плакав у сні, міні снилася мрія:
 Десь ніби я пташка, лечу у-ві сні—
 А долом сія Україна квітками,
 Красується вільна, своя, у весні!
 Я з радости плакав у сні...

Я плакав у сні, міні снилася слава:
 Десь ніби я в трумні, сміюся у сні,
 А там, на горі, Україна співає,
 А світ весь за нею складає пісні...
 І ревне ридав я у сні!

Проснувся в сльозах я і ревне заплакав
 Всі люди побачать, здавалось міні,
 Вільну Україну! А я ще невольник!—
 Останній невольник—умру на весні...
 І хлинули сльози рясні!

ФІНАЛ.

Той, на доли та й на гори
 Труби трублять, наче море,
 Іде військо—буде бій!
 Труби трублять, сурми грають,
 Короговки наші мають—
 „Не пора“ на смуток свій!
 Короговки наші мають,
 Наші в похід виступають,
 Хто не в битві—той не наш!
 А хто має з вас дівчину,
 Кинь дівчину, кинь родину,
 Свое щастя чином важ!
 Б'ють літвари, стяги мають,
 Ставні полки виступають,
 Сурми грають кличний зов—
 Жінки мають хусточками,
 Старші кличуть із сльозами:
 „Вгору, вгору корогові!“

Мадьярові Бодорові Аллдорові.

(На спомин)

Над берегом моря на кручі сиділи
 Орлята одбиті од свого гнізда—
 А сонце горіло, а хвилі шуміли,
 Зелено, то біло кипіла вода—

І слухали мовчки, як буря бушує,
 Як море колише рій величних дум,
 Як сміх і ридання у морі хвилює,
 І чули орлину радість і сум.
 Обох їх зродили степи і та воля
 Широка, як море, могутча, як грім,
 Обидва зростали з кривавого поля
 І громи носили у серці своїм.
 Як стріли, їх мислі над море летіли,
 Хоч кожному инша сіяла зізда...
 А сонце горіло, а хвилі шуміли,
 Зелено, то біло кипіла вода.

Потучі.

Шумом грається бір, шумом ломиться ліс,

Шум колише дерева на горах,
 В дебрах стогне ріка, розривілась, як біс,
 Котить звали каміння на зворах.
 По верхах хмари йдуть, десь далеко ре-
 вуть

Дикі стада за гомоном бурі,
 На шпилі лісові вже проміння падають
 І золотяться мракі понурі.
 Пролетів ураган і вертає спокій;
 А ісламаний дуб над рікою,
 Переможений, стогне у хвилі мутній:
 „Все стоїть, а я впав у тім бою!“

ГАЛИНА КОМАРОВА.

(Галина Комарівна)

Поезії почала писати в 1900 році; тоді ж було надруковано кілька її поезій в „Літературно-Науковому Вістнику“. Поезії Комарівни зразу звернули на себе увагу широкого гурту читачів своєю справжньою поетичністю. Де-які з їх манірою і формою писання нагадують поезії Лесі Українки. В 1905 році в Одесі видано окремий збірник поезій Комарівни—„Починок“ (пісні, думи та мрії, 1900—1904). Галина Комарівна—дочка відомого українського діяча Михайла Хведоровича Комарова.

ВЕСНА.

Прийшла весна—стоять садки
Зелені та рясні,
А в тих садках цвітуть квітки
Барвисті, запашні.
Прийшла весна—пташиний спів
Лунає та брентить;
Од тих пісень, пісень без слів
Щось серденько болить.
Болить воно і жде чогось
Серед весняних чар,
А навкруги шепоче хтось:
— „Тепер не бійся хмар.
Не бійся хмар і вірь весні—
Вона життя несе;
Дивись: сміються дні ясні,
Дивись: радіє все.
Радій і ти, і слав весну,
І пишні рви квітки
І слав царицю чарівну,
Сплітаючи вінки!“
Летить вітрець, шепоче хтось,
Принадливі слова,

А в серці біль і жде чогось
Воно... і умліва.

***

Не завжди хмари криють небо,
Не завжди вітер злий реве,
Буває, сонце ясне сяє—
І все радіє вкруг, живе.
Не завжди в серці сум і туга,
В душі не завжди горе зле,
Буває—щастячко зачує,
І не ляка життя страшне.
Не довгі ті ясні години,
Але для серця тим миліш:
Тоді прокинуться всі сили,
Тоді вперед ідеш сміліш.
І, як природа після бурі
Ще чарівнішою стає,
Так після горя і зневір'я
У серці радість настає.

Пісня козачки.

Задивившись в вікно на дорогу,
 Я вкололася якось—біда!
 Біла квітка, що я гаптувала,
 Счервоіла, я ж стала бліда.
 Спогадала я милого зараз:
 Він далеко в кривавім бою,
 Може, ворог його вже змагає...
 І пройняв біль всю душу мою.
 У сльозах я почувала одразу,
 Наче кінь прилетів до воріт:
 „То ж мій милий!“ Біжу зустрічати,
 Привітати його повороті...
 Та немає на дворі нікого,
 Одурило серденько мене,
 Так забилось, що тупання кінське
 Міні вчулось. Ох, серце чудне!
 І вертаюсь я знову у хату,
 Знов працюю самотна, бліда,
 Мої сльози спадають, як перли,
 Плачуть очі і серце рида.

* *
 *

Коли душа твоя горить огнем страж-
 дання,
 І груди давлять сльози потайні
 І хочеться тобі комусь з тяжким ридан-
 ням
 Свої чуття всі виявить смутні,—
 Мовчи тоді, бо знай, що сліз кру-
 гом доволі
 Пекучих і гірких є в кожній люд-
 ській долі.
 Коли ж в душі твоїй прокинеться од-
 вага,
 Надія світла в серці зацвіте,—
 То не мовчи: потрібна всім смутним роз-
 вага,—
 Іди до їх, їм розкажи про те.
 Хай будуть сховані в тобі твої бо-
 ління,
 Та світять другим радощів твоїх
 проміння.

ГІПАТІЯ.

Вона стояла в залі мармуровій
 Вся в білому, прекрасна та бліда,
 І слово правди, розуму ясного
 Юрбі німій доводила вона.
 І слухали вони усі уважно
 Її слова натхнені та палкі;
 В той час здавалось: в неї за плечима
 Зростають крила, білі та легкі.
 Вона про досвід чистий їм казала,
 Про сили ті, що правлять світом всім,
 Казала: люди знання і свободи
 Досягнуть тільки розумом своїм.
 У глиб землі і в глиб небес ве-
 личних
 Сягне той розум сміливий людський,
 Дізнається він першої причини
 Усіх земних і світових подій,
 Пізнає все—і без надій, без віри,
 Та з певним знанням, вільний і міцний,
 Він переробить все тоді, як схоче,
 І світ йому відкриється новий.
 Та тільки праці треба ще багато...
 І кликала вона до неї всіх,
 Хто чує в грудях силу і бажання,
 Хто зрікся вже передсудів старих.
 Вона замовкла, гордо і спокійно
 Стулились пишні молоді уста,
 Та довго ще, зворушена глибоко,
 Мовчала вкруг уважня юрба.
 Коли ж вона покинула ту залу,
 За нею вслід і всі вони пішли
 І лавр новий в вінок її славетний
 Вони рукою вдячною вплели.
 На другий день у світлі сонця
 яснім
 Александрія пишно вся цвіла,
 Та ранком тим пахущим і чудовим
 Прокинулась Гіпатія смутна.
 В задумі біле, дороге убрання
 Вона оділа і в свої густі
 Та темні коси квіти повплітала,
 Щоб знов до праці любої йти.
 І йшла вона по улиці знайомій,

Ставши тугу в грудях молодих,
Та сумно їй усе навкруг здавалось,
Весь світ здавався у кольорах смутних.

І грізний гомін зразу їй почувся,
Її схопила дужая рука—
І так, як скошена квітка пада,
Гіпатія упала молода.

І з реготом, з жорстокістю лихою
Її тягла озвірена юрба:
„Не вірила ти в вищі істоти,—
Виирай за це, поганко чарівна!

Казала ти, що не істота вища
Од споконвіку світом править всім,
А що природи вічної закони
Керують смертю і життям земним.

Святої віри в серці ти не мала,
На розум тільки покладалась свій,
Виирай тепер! Нехай тебе од смерти
Рятує той хвалений розум твій!“

Кепкуючи, жорстокі, темні люди
Гіпатію до храму притягли
І кинули скривавлену, нечулу
На мармуровім білім вівтарі.

І хтось іще ціпком її ударив...
Останній стогін вирвався з грудей,
І мертва вже вона тепер лежала
Серед отих озвірених людей.

Хоч мертва, та прекрасна, як і
завжди,

Покинута на білім вівтарі,
В шматованій, скривавленій одежі
Вона лежала, наче у-ві сні.

Розкидалось поплутане волосся,
Квітки пом'яті ще в йому цвіли,
А вкруг обличча мертвого проміння
Вінцем золотистим ніжно так лягли.

А ті, що так її убили люто,
Тепер стояли смутні і бліді.
І мимоволі з острахом і дивом
Дивились в очі мертвії її.

І чулось їм, що жертва та даремна,
Що вбито тільки тіло молоде,
А дух живий до віку буде жити
І слово правди людям доведе.

Т. ШЕВЧЕНКО.

(В ХІ роковини його смерті).

Був час лихий,—в неволі непросвітній
Наш бідний край без слова замирав,
Народ губив свою свідомість, гордість,
У тьмі, в ярмі, німуючи мовчав.

Було скрізь темно, кращі діти краю
Не знали, де шукати світу їм,
І падали безсило кволі руки,
Згасав огонь у погляді смутнім.

В той час лихий у хаті вбогій, темній
Світ засіяв і тихий, і благий,
З'явивсь „апостол правди і науки“
І вийшов він на довгий шлях тяжкий.

Пройшов він мало: смерть неубла-
гана

Його взяла в обійми потайні,
Але лишив він дивную надію,
Слова лишив величні і міцні.

Огнем палючим ті слова проникли
В серця людські, пригноблені, страдні,
Збудили в їх одважній бажання
І слави нагледли зни: її дні.

І світять нам святі пісні поета,
І кличуть нас до любові мети,
І поки будуть ті пісні брентити,
Ми не впадем, ми будемо все йти.

Нехай тепер тобі розкажуть хвилі,
Що не забули ми твої пісні,
Що ми йдемо дорогою твоєю
І заповіти любимо твої;

Що ти для нас прекрасне ясне сонце,
Од котрого ми маємо життя,
Тепло і світ, а в дні тяжкі занадто—
У кращу долю віри почуття.

* * *

Роспустилися пишні гранати,
Кіпариси до неба знялись,
І мигдалі в пахучії квіти,
Наче в сукні рожеві, вдяглись.

І бліді хімерні оливи
Вкрили цвітом хибкі гілки,
І корони свої мальовничі
Підняли гордо пальми стрункі.

А затока морська блакитна
Задрімала у сні марівнім,
Навіть вітер її не розбурка
Тихим співом своїм чарівним.

І всміхається сонце блискуче
У безхмарній небес глибині,
Шле проміння на тиху затоку,
Золотить дерева в гушині.

Молодая дівчина хороша
Край затоки блідая стоїть,
Очі смутно блукають по морю,
А на віях сльозина тремтить.

Нахилились над нею гранати:
— „Ой, чого ти, дівчино, смутна?
Червоніють, як жар, наші квіти,
Диха щастям південна весна.

Озирнися круг себе уважно,
Не дивися в морську далину,
Ти потішся красою природи,
Залиши свою думку смутну!...“

Та не чує дівчина нічого,
І весна не розважить її:
Нагадалась їй рідна країна,
Пригадалися інші дні,

Де немає ні пальм, ні гранатів,
Не здіймаються гори важкі,
Там схилились над річкою верби,
Піднялися тополі гнучкі.

Там пройшли її літа найкращі,
І туди її думка летить...
Що їй південь щасливий, чарівний,
Коли серце у грудях болить?

* *
* *

Скотилася зірка із неба...
Чи впала у море вона?
Питаюся в моря: де зірка?
Та хвиля мовчить таємна.

Мовчить і гойдається стиха,
Не хоче одмовить міні.
Чи, може, там зірки й немає
В безодній морській глибині?

Де ж ділась та зірка ясна?
Даремне мій погляд шука...

Питаюся в білої чайки,—
Та й чайка не слуха прудка.

І я засмутилась одразу:
Чомусь міні зірки шкода;
Згадалось чомусь, що так хутко
Проходить весна молода.

Похогон.

Чуєш?—в селі за рікою ясною
Піснею дзвін там лунає сумною,
Дзвін похоронний, тяжкий...
Глухо і тихо удари сумні ті
Тонуть в далекости, сяйвом повиті,
В хвилі проміння легкій.

Чуєш?—бренять похоронні там співи.
Це ж той апостол трудової ниви,
Чесний робітник спочив...
Довго дорогою йшов він тяжкою,
Довго він кров'ю, сльозою гіркою
Рідную землю мочив.

Південь палив його сяйвом пекучим,
Вітер морозив диханням тим злючим,
Дош його з хмар мочив.
Хукгою хатку кругом замітало,
Грядом на ниві весь хліб вибивало:
Тяжко він вік свій прожив.

Скільки стерпів він міцною душею,
З долею скільки боровся своєю!..
Хай же в могилі тісній
Він одпочине під тихії співи,
Славний апостол трудової ниви
В нашій країні сумній!

МАКСИМ ІВАНОВИЧ ВДОВИЧЕНКО.

Род. 1876 р.

Максим Іванович Гаврилюк-Вдовиченко, син селянина з с. Зозівки Липовецького повіту, в Київщині, родився 22 квітня 1876 р. Початкову освіту здобув у парафіяльній школі в учителя дяка, а потім, за допомогою коштів поміщиці Ю. Гудим-Левкович, в міській школі в Липовці, яку скінчив 1894 р. Скінчивши школу, Вдовиченко якийсь час служив канцеляристом в акцизнім окрузі в Липовці. Наприкінці 1897 р. він оселився у Києві, заробляючи службою в акцизі, потім на південно-західній залізниці; тепер служе в київському земстві. Вдовиченко почав писати ще в міській школі; уперше його поезії були надруковані в „Літ.-Наук. Вістнику“ в 1900 р. Потім його поезії друкувались в „Літ.-Науков. Вістникові“, „Акордах“, „Руській Хаті“ (у Львові), „Вільній Україні“, „Зорі“, „Новій Громаді“, „Розвазі“, „Шершні“ і инш. Окрім самостійних творів, Вдовиченко переклав В. Короленка—„Ліс гомонить“, (друков. в московській „Зорі“), де-що з Пушкіна, Міцкевича, Конопницької, Галека і инш.

Я ще живий.

Я ще живий—іду вперед.

Нехай, як хмара, ніч нависне,
Вона мене в п'ятні не стисне—
Я ще живий—іду вперед!

Я буду там, де смерть іде,
Людей невинних, злая, косе,
По їх уранці плачуть роси...

Я буду там, де смерть іде!
Свободу я люблю над все,
Життя за неї рад оддати,

Не може смерть мене злякати,—
Бо я люблю її над все!..

З В. ГАЛЕКА.

Діброви шум прогомонів,
І тільки листя дише
Та втихле птаство в морі снів
Ваблива ніч колише.
Кругом, понявши небо все,
Сіяють пишно зорі,
А туга серце в мене ссе
І давить груди хворі.
Роса перлиста і рясна
Квітки скропля пахучі...
Чого ж вкрадається вона
Міні сльозою в вічі!

* * *

Душа болить і серце ние:
Косарь кістлявий в хату йде,
А я змагаюся—надія
Життя ще гріє молоде.
Косарь йде, заносить косу
І, як билину, він зітне
Мое життя, надія згине
І з нею все, чим жив, мине.
А що ж у світі я покину,
Що в заповіт полишу я?
Нащо я жив, над чим трудився,
Яка була мета моя?
Нема одмови... Серце ние,
Душа болить, а час не жде:
Міні змагатися не сила—
Життя згасає молоде.

СТАХ.

(з М. Конопницької)

Як ішов король війною,
Слава скрізь гула луною,
Грали сурми золотії
Про події бойовії.
А як Стах проходив села—
Грали ясні лиш джерела
І шуміло жито в полі
Про нещасну його долю...
І зійшлися—чисте поле,
Куля кулю всюди гоне,
Грядом криють бойовисько—
Як снопи, валиться військо.
Гинуть люди... І над Стахом
Смерть літає хижим птахом...
А король, здобувши слави,
Повертає війська лави.
І веселий до столиці
Він вступає при зірниці.
А назустріч вийшли люди
І про славу дзвонять всюди.
А як Стаха в яму клали,
То діброви лиш стогнали
І дзвонили по небозі
Лілій дзвони при дорозі...

* * *

Вже замовкли денні гвари,
З ними змовкло в серці горе;
Ніч чудова пишні чари
Розливає скрізь, як море.
І врочиста, в срібних шатах,
Стала владно над землею:
Все скорила, тільки в хатах
Світло бореться ще з нею.

О. ДООРОХОЛЬСЬКИЙ.

Автор уже небіжчик. Після його смерті лишилась де-яка літературна спадщина, яка й досі ще не видана. Уперше було надруковано кілька поезій Доорохольського в 1900 році в „Літературно-Науковому Вістнику“; потім поезії Доорохольського були друковані в „Акофдах“, „Розвазі“, „Літературному збірнику на спомин О. Кониського“ і „Досвітних Огнях“.

* *

Не співай нам тепер, бандуристе,
Про кохання веселих пісень,
Ні про погляд дівчини зористий,
Ні про соняшний день!
Про лихую співай нам недолю,
Що приспала серця наші в-край,
Про ганебно окривджену волю,
Про страждання співай!
Про голоту співай нам забуту,
Що у темряві й досі сидить,
Про недбалість, у злото окуту,
Що у роскошах спить!
Будь співцем свого темного люду,
Його сльози в пісні виливай,—
Тоді змиєш з очей тих полуду,
Що забули свій край.

* *

Поле, давно вже плугами пооране,
Ач, як чорніє кругом!

Що ж стоїте ви, неначе поморені?
Нум бо до праці гуртом!..
Сійте, не гаючись, дрібну пшениченку
В цю пухкую ріллю;
Сійте усяку добірну пашниченку
В землю святую свою.
Щедро кидайте руками невтомними:
Зерна бажає земля..
Гайда-ж вперед! Тільки з сівами повними,
Бо застоїться рілля.
Тут потрібується сили великої,
Спільної праці гуртом,
Бо насилається погані дикої
Вельми багато кругом.
Сіються злії зілля, розсіваються
Й буйно ростуть та ростуть..
Що ж сіячі того доброго гаються?
Чом же завчасу не йдуть?

* *

Ніч, ніби день той: і місяшно, й зоряно,
Видко далеко кругом;
Ондечки поле чорніє пооране,

Он—хтось простує шляхом.
 Я на горбочку стою ось тихесенько
 Й думи находять сумні;
 А перед мене хатинки білесенькі,
 Ніби дівчатка красні.
 Щось невеселі їх білії личенька,
 Темні смуги по їх,
 Й віти, сумуючи, хилять вербиченьки
 Ген по городах рясних...
 Глянь, як віконця отії блищастії
 Місячним сяйвом горять,
 Ніби знеацька то сльози сріблястії
 В темних очицях тремтять...
 Спи, моя нене, роботою стомлена,
 Спи,—скоро буде світать,
 І тебе доля щербата, надломлена
 Буде по дню виглядять.
 Спи, щоб ті руки, у праці наморені,
 Мали спочинок на мить;
 В сні щоб розкішнім, як ніч оця, зорянім
 Серце могло одпочить...

* *

Рідний, окривджений краю,
 Славна країно моя!
 Пісню тобі я складаю—
 Пісню про твоє життя.
 Доля про тебе не дбала,
 А лихоліття хмурне,
 Ніби той камінь, упало
 В серце боляче, сумне.
 На роздоріжжі бездольнім
 Гірко стоять сироті;
 Гірко народом невольним
 Гинути у темноті.
 Гірко... Лиш з темряви—чуєш?
 Стогін, лунаючи, йде...
 Що ж ти нам, що ти віщуєш,
 Слово безсиле, бліде?
 В серці недужім та кволім
 Искра зоріє чудна:
 В попелі сивім недолі
 Довго таїлась вона.
 Довго таїлась і тліла,
 Сяйвом тремтячи ясным,

Й серце побите живила
 Першим теплом весняним.
 Вітром лихої негоди
 Не загасило її...
 Спас еси, спас, мій народе,
 Святощі давні свої!
 Хай тепер хмарами криє,
 Хай і недоля гнітить,—
 Працею хмари розвіє
 Й сонце прогляне у мить.
 Лагідно сонце освітить
 Промінем долю твою...
 Глянь—розвиваються віти
 В твоїм найкращим гаю!
 Інші часи уже стались...
 Віру ж май в сили свої,
 Цвітом квітчастим щоб вбрались
 Віти зелені твої.

* *

Я виру, і вже, здається, скоро...
 Чого ж бо й справді ще чекать?
 Спадають сили, серце хворе
 І груди тяжко так болять.
 Чого чекать? Хвороба люта
 Лягла на грудях молодих
 Вагою й, мов залізні пута,
 В обіймах тисне навісних...
 Навіщо ж думкою дурною
 Себе в останнє веселять?
 І так оманом й піймою
 Нам довелося довго жить.
 Геть! Геть! Хоч в серці без упину
 Росте бажання жить та й жить,—
 Пуста надія без спочину
 Весь вік готова туманить...
 Та жить все ж хочеться... Мій раю
 Якби то я іще здолав
 Прожить для тебе, рідний краю,
 Я б душу всю тобі оддав!
 Як я б кохав... Як серцем вірним
 Став спочувать твоїй біді
 Твоїм стражданням неомірним,
 Твоїй недолі і нужді...

СЕРГІЙ ВОЛОХ.

(Псевдонім)

Молодий автор уперше почав друкувати свої поезії в 1900 році в „Літературно-Науковому Віснику“; потім поезії його були друковані в збірнику „На вічну пам'ять Котляревському“, „Акордах“ і „Розвазі“. Крім власних поезій, Волох надрукував кілька перекладів з російських поетів: Фета, Хвощинської, Фофанова, Козлова і инш.

ТРИ ТОСТИ.

За сміливість вип'ємо, браття,
Що дух молодий окриля,
Що будить надії й завзяття—
Про неї хай пісня луна!
За єдність ще вип'єм, братове,
Що нашу громаду зміцня,
Що силу дає нам, панове,—
Про неї хай пісня луна!
За працю ще вип'ємо, браття,
Що нас, юнаків, привабля,
Бо в її краю рідного щастя,—
Про неї хай пісня луна!
Нум, в гору підніmemo чарки,
Яскравого повні вина!
За сміливість, єдність і працю—
Про їх нехай пісня луна!

Кохання—слово чарівне,
Думками всіми ти керуєш;

Чуття святе, ти єдне
Над серцем цим слабим пануєш!
Мої надії всі в тобі:
Жию я тим, що я кохаю,
Хоч ради я й не дам собі,
Чого тебе люблю так, Галю:
Ніколи у тебе нема
Про мене слова лагідного,—
Мене ж все тішить ще мана,
Надія щастя чарівного.
Як часом глянеш ще мене,
Од того погляду ясного
Душа неначе одживе—
Й тоді байдуже до усього.
В душі знесилений, слабій
Встають тоді рожеві мрії...
А далі?—в темряві нічній
Зникають з вітром знов надії...
І знову важко, сумно так,
Що аж життя моє вгасає,
Й нудьга тяжка, немов хробак,
Слабе, недуже серце крає.

З Козлова.

Невеселі думки у мене в голові,
 Невеселих пісень я співаю—
 Не знайду од страждання поради собі,
 Надаремне розривку шукаю.
 Коли в серці страждання полишило слід,
 Облягли усе хмари турботні,—
 Чи гадати про радощі може піт,
 Чи забуде про думи скорботні?
 Винуватити хвилі не можна тоді,
 Коли вітер лютує і стогне,
 Що, мов ніч, вона чорна й в прозорій
 воді

Не одбилась блакить її вповні,
 Бо невинна вона, що і плаче, й реве,
 І біжить, куди вітер ганяє,
 Та, забувше про вбрання блакитне своє,
 Всю у чорне себе загортає.

Вечірня зоря.

Люблю вечірню добою
 Душею й серцем одпочить,
 За гір ясною чередою
 Байдужним поглядом стежить.
 Чарівним сявом зір тішу,
 На промінь яскравий дивлюсь
 І чарам ночі серед тиші
 Цілком тоді я оддаюсь.
 Як пишно висить над землею
 Блискучий в зорях небосхил!..
 Слідкую оком за одною
 Зорею, повний любих снів,
 Вечірню вона зветься,

Вона найкраща над усі,—
 До неї думка лине, вється
 І серце рветься у тузі.
 Я знаю, десь на півдні дальнім
 В цю ж мить дівчина чарівна,
 Ставна, думна, в убранні гарнім
 Глядить на зорі самотна.
 Стоїть бліда вона в задумі,
 Ії вабить очі зоря ця,—
 В очах у неї світять думи,
 Затоплена у мріях вся.
 Тоді здається, наче бачу
 Намісто зорі, чарівну,
 Дівчину, що за нею плачу,
 Байдужу, гарну та сумну.
 І ллється пісня легко, жваво
 З коханням повної душі,—
 А зорі світять тихо, мляво,—
 Поснуло все в нічній тиші.

З Хвощинської.

Спитавши розум свій і серце кволе,
 Ми знаємо—для нас усе пройшло,
 Що на віку судила гарне доля;
 Десь щастя й є, та не для нас воно!
 Ми знаємо—шкода чогось чекати:
 Одно минуло, друге теж пройде,
 І хоч з жалем, а звикли ми казати—
 Душа в спокої щастя лиш знайде!
 Ми знаєм—вже недовго рясст топтати...
 Проте, нам любі мрії та згадки,
 Так діти, іноді ладні сажати
 В пісок сухий зів'ялії квітки.

В. Милоградович.

В „Літературно-Науковому Вістнику“ (за 1900 р.), „Новій Громаді“ (1906) і декламаторі „Розвага“ було надруковано кілька досить гарних поетичних перекладів з чужих мов.

* *

Душа рветься, зрина
Із грудей молодих,
Волі хоче вона,
Хоче щастя, утілі
Якби вдвох по весні
Край води посідать,
На садочки рясні,
На степи поглядать!
Або в зімній добі
Довгу ніч розмовлять
І до серця собі
Козака пригортать.

Виряжать, цілувать
Козака на зорі,
А як стане смеркать,
Виглядять на дворі.

З Фета.

I.

Ясна ніч, скалки скакають,
Завальні сніги блищать,
Коні з місця поривають:
—Одягнись, виходь гулять!

Я окутаю гарненько;
Ясна ніч і рівний путь—
Притулитися близенько
Та світ за очі й майнуть.

II.

Тільки стане примеркати,
Дождатиму дзвіночка,
Приблизить до нас гуляти
Люба дівчина з куточка.
Посідаєм коло печі,—
Світ од неї і тепло—
Буду слухать тихі речі,
Щоб од серця одлягло.
Буду слухать тії мрії,
Молоді думки дівочі
І надії золотії,
Од которих плачуть очі.
До зорі своєю рукою
Милу хусткою запну,
Та за білою стіною
На куток їх поверну.

З Майкова.

Не цілуй—углядити місяць
І розкаже ясній зорі,

Зірка скотиться додолу,
Перекаже нишком морю.

Море з веслами, човнами
Часто грає, розмовляє,—
З весел знатиме рибалка,
Од рибалки Марья знає.

А дізнається Маруся,
Всім наплеще, насокоче,
Як в садочок мій вишневий
Ти приходив опівночі.

Як приходив, женихався,
Як за рученку держав,
Як вишневий цвіт біленький
На нас тихо опадав.

МАДРГСЬКИЙ КАЛІФ.

З Гейне

Покидаючи на-віки
Свій веселий край Гренадський,
Боабділь смутний прямує
По дорозі Альпухарській.
Мовчки поїзд виступає,
Своїм коникам на гриви
Поїзжани похилились,
Гомін змовк, замовкли співи,
І не чуть розмов жіночих,
Труб, літаврів не чувати,
Тільки кінь зарже, та брязне
Десь дзвіночок на осляті.
На шпилю гори крутої
Боабділь з коня злізає,
Оглядається на місто—
Саме сонечко сідає.
Наче в золоті Гренада,
Аж очам дивитись важко,
На Альямбрі стяг гишпанський!
Боабділь заплакав тяжко.
— „Боабдилю!—голос чути,—
Обітри скоріше очі:
Краще битись по козацькі,

А ніж плакати по жіночі“.
Безталанному каліфу
Так казала горда ненька.
Коли ось загомонила
Його жінка молоденька:
— „Не журися, Боабділю,
Мій хороший, любий мавре,
Із твоєї злої долі
Росцвітуть зелені лаври!
Безталанного героя
Не забудуть добрі люди,
Як і пишного вояку,—
І за тебе чутка буде!“
Так і сталося, як казала
Люба мила чоловіку:
Горя мавра не забули
І співатимуть до віку,
Поки з неба світить сонце,
Сяють зорі, ходять хмари,
Поки струни не ввірвались
В Андалузі на гитарі.

НА БРОКЕНІ.

З Гейне.

На схід сонця вже світає,
Світова погасла зоря,
Гір верхівья виринає
З туману, неначе з моря.
Якби де міні дістати
Скороходів на часину,
До її майнув би хати
Через тую верховину.
Одхилив би я завіси
Коло ліжка, де заснула,
Цілував би уст рубіни,
Легко, легко, щоб не вчула.
Шепотів би я над ухом
Тим малим лелійним любим,
Що живем одним ми духом
І до віку не розлюбим.

К О З А Ч К А .

(Псевдонім)

Род. 1878 р.

На українську літературну ниву виступила 1901 року, коли в „Літ.-Наук. Вістнику“ були надруковані де-які її переклади. Потім її оригінальні поезії і переклади, поетичні і прозові (підписані ріжними псевдонімами), друкувались в „Літ.-Наук. Вістнику“, і де-яких альманахах. Прозові переклади друкувались, крім того, в „Буковині“, а де-які видано окремими виданнями (під псевдонімами, або зовсім без підпису). Родилась Козачка 1878 р. на селі, в Харькiвщині. Тепер служе на Україні в приватному закладі.

На позичений у Горького мотив.

Давно якось—ще я малою була—
В яру у печері сову ми вловили;
Погралися трохи, а потім її
У яр із печері пустили;
На сонце пустили. Проміння ясне
Сердешну сову засліпило:
Не бачучи світа, літала вона
По яру, ламаючи крила,
Бьючись головою в його береги...
Удариться бідна, заб'ється,
Зомліє на хвилю, і знову летить...
А кров в неї з ран так і ллється...
І довго по яру літала вона,
І вибилась зовсім із сили,
Поки якийсь затишний, темний куток
Сердезі знайти пощастило.
Побита, скалічена, бідна сова
Сховалася в темну щілину,
Чекаючи смерті собі, кленучи
Оту нещасливу хвилину,

Що діти її у печері знайшли
І з півтьми на сонце пустили;
Кленучи проміння зрадливе ясне,
Що очі її засліпило...

Пригода ця давня, забута давно,
Тепер міні знов пригадалась,
Бо й я, як ота бідолашна сова,
У пазурі долі попалась.
Зрадлива до мене в печерю прийшла,
Ді я, хоч і щастя не знала,
Та й горя не знала, а так, як сова,
Жила, у півсні мов дрімала.
Зайшла у печерю і раптом мене
З півтьми та на сонце шпурнула.
— „Лети-но до сонця, моє совеня!“
Міні, сміючися, гукнула:
„У тебе є крила“. І справді, нараз
Почула у себе я крила,—
Аж дух захопило од щастя міні,
Стрілою я вгору злетіла.
„До сонця! До світла!“ Та сонце ясне

Мене, мов сову, осліпило...
 В глибоку безодню я впала з під хмар
 Побилась, скалічила крила,
 Гарячою кров'ю уся облилась...
 Та долі своїй не хотіла
 Одразу скоритись... „Навіщо ж мене
 Вона із півсну розбудила?
 Нащо я побачила сонце ясне?—
 Щоб знову в печерю сховатись,
 І там животіти в півтмі у півсні?
 Не варт би тоді й прокидатись!..
 Ні, ні! Я побачила сонце ясне,
 Я високо вгору злетіла,—
 І знову в печерю сховатися?!—Ні,
 Так жити, як перше, не сила...
 До сонця! До світла!“ Зриваюся знов...
 Та вгору злетіти не сила...
 Кров ллється із ран, світ тьмариться в
 очах,

Не держать поламані крила...
 Впаду на каміння, ще дужче побьюсь,
 Ридаю і бьюся в роспуці...
 І знову зриваюся, і падаю знов..
 Не бачу кінця своїй муці...

З П. Я.

Дю ніч міні снилось—в далекім краю
 Заплакану бачив я неньку свою.
 —„Чи я тебе, сину мій любий, діждуся,
 Чи то ж неутішна й в труну положуся?
 Ось глянь лиш на мене, мій синочку
 милий,—
 Од горя дочасно я вся посивіла.
 І вдень, і у пізню нічную годину
 Міні твої муки ввижаються, сину:
 Ввижається—пута бряжчать на ногах,
 І сум нерозважний в примерклих очах...
 Вчувається мова твоя і хода...
 Та вже і надіятись мабуть шкода!..
 —Голубонько, мамо! Коли б моя сила,
 Все в світі оддав би, щоб ти не тужила,
 Коли б не одно—три життя коли б мав,
 Тебе щоб утішити, всі б їх оддав...

Свою ж живу душу не можу продати:
 Сама б мене сином зреклася ти звати...
 І хлинули сльози у неньки з очей
 І вирвався стогін тяжкий із грудей.

З П. Я.

Про сонечко ясне, про місяченька ріг,
 Про хвилі голубі і я б співати міг.
 І в мене б, як і в вас, на те слова знай-
 шлись,
 Дешеві, як і вам, й міні б вінки плелись,
 Але побачив край в сльозах я рідний свій,
 В зневазі ідеал, розбитий цвіт надій—
 І серце стиснув біль, рида душа моя...
 Тому то так, як ви, і не співаю я.

* * *

Не дивися на мене з погордою,
 Уперед ти мене запитай,
 Як такою я стала, й тоді, як здолаеш,
 Отоді ти мене джоркряй!
 Міні закиди робиш тяжкії
 За байдужність мою до всього...
 Чи спитав ти ж, хоч би ненароком,
 Через що я дійшла до цього?
 Не така я була колись, брате,
 І ненавидить вміла, й любить,
 Як і ти, колись рвалась до світла,
 З сподіванням дивилась на світ...
 Та не мати, а мачуха злая
 Міні доля лукава була—
 Молоду мою душу зсушила,
 Кров гарячу із серця спила...
 Боротися, кажеш, була я повинна...
 Боротись... Розказувать добре тобі...
 Чи я ж не боролась?! А хто подав руку
 Міні, коли я знемоглась в боротьбі?..
 А, може, єдинеє слово співчуття
 Мене б підтримало і сили влило
 В утомлену душу, єдинеє слово
 Може б мене од загину спасло?!

Та хто ж із вас, сильних, що силою тою
Пишаєтесь, слово міні те сказав,
Хто з вас, як останні я тратила сили,
Мене молоду в боротьбі підтримав?
Ніхто! то тепер же шкода докоряти—
Я гинула мовчки, боролась сама
Без помочі вашої,—тож, як пропала,
Мене докоряти в вас права нема!..

* *

Рй, минула весна моя,
Непишна, некрасна,
Вже настала хмарна осінь,
Осінь передчасна...
Та не того міні шкода,
Що осінь настала,
А того, що і весною
Сонця бракувало...

* *

Не для мене вони,
Пишні квіти, цвіли,
Усі чари весни
Не для мене були...
З неба місяць ясний
Не для мене сяв,
Соловейко в гаї
Не для мене співав.
„Злоті сні юних днів“ не для мене були:
Молоді літа мої марно пройшли...
Кращі літа пройшли на роботі чужій,
Між чужими людьми, у самоті сумній.

З П. Я.

Тим бандура моя, мов заклята, мовчить,
Що на серці моїм наче камінь лежить,
Що я зранений весь, що безсилий мій
гнів
І лунав би, мов плач похоронний, мій спів.

Але прийде він—знаю—натхненний пророк:
На чолі його буде терновий вінок,
На руках, на ногах та свята його кров,
А в устах його спів про життя, про любов.

* *

Роби й роби! Хай ниють хворі груди,
Хай опускаються в знесиллі руки,
Хай світ в очах тьмариться од утоми,
Хай серце в грудях крається од муки—
Роби й роби! Бо що кого обходе,
Що ти втомилась, хочеш одпочити,
Що власне горе сили одбірає—
„Нанявсь — продавсь“, то ж мусиш ти
робити.
Роби й роби од ранку і до ночі,
Роби невтомно в будень і в неділю...
Одна утіха—праця та надсильна
Тебе положе швидко у могилу...

На чужині.

Р, як ниють груди хворі...
Сил терпіти не стає...
Мамо, мамо моя рідная,
Пожалій дитя своє!..
Пригорни мене до серденька,
Як горнула ти колись:
Чи не стихнуть муки люті,
Що у серденько впились...
Приголуб, як перш голубила,
Чи на грудях на твоїх
Не спочину хоч на хвиличку
Од думок тяжких своїх...
О, прилинь ти на чужиноньку,
Мамо рідная, молю,
Подивися, як я страждаю,
Муку я яку терплю...
Мамо!—кличу я, ридаючи:
Хоч озвися!.. Все дарма:
Чує плач мій на чужинонці
Тільки ніченька німа...

* *

Тихо, серце, не рвися, не плач!—
 Не допоможеш уже все одно,
 Та й до горя, до всяких образ
 Ти ж, здається, привикло давно...
 Ти ж, здається, привикло давно
 У самоті терпіть і страждать...
 Чи ж не сором тепера людям
 Свої муки, свій біль виявлять?!
 Чи ж не сором в їх викликать жаль,
 Спочуття їх, їх ласки зазнать?..
 Де ж та сила, та гордість твоя,
 Що ніщо не могло їх зламать,
 Що усі дивувалися їм?!
 Чи зломила завзяття твое
 В край остання образа тяжка,
 Безталаннее серце мое?
 Але, тихо! не рвися, не плач!..
 Хоч остання образа тяжка,
 Тяжча, всіх, що ти знало коли,
 Бо вразила милого рука,—
 Од милого ж руки і пуста
 Навіть рана, шалено болить,
 А не то що така, як твоя...
 Мусиш, серце, ти мовчки терпіть...
 Свої муки, образу свою
 В собі глибоко мусиш ховать,
 Щоб людського жалю й спочуття,
 Котрі гірші образи, не взнать.
 Тихо ж, серце, не рвися, не плач,
 Не допоможеш уже все одно...
 Не загоїш ти рани слізьми...
 Та й терпіть ти привикло давно...

О, ні не те.

О, ні не те, не те хотіла я сказати!
 Як міг мене отак ти зрозуміти?
 Хиба ж за те тебе я винувачу,
 За те корю, що перестав любити?
 Я не кажу, що це міні байдуже,
 Лукавити не буду, аджеж знаю,

Що серцеві любити не прикажеш...
 Я не за те на тебе нарікаю.
 Ні, тяжко, що зо мною ти лукавив,
 Що просто не сказав, коли немилла стала,
 Що ти себе неправдою понизив...
 Чи ж ти забув, що я тобі казала:
 „Я путами твоїми бути не хочу,
 Я світ тобі не хочу зав'язати;
 Я знаю, ти мене розлюбиш, і не буду
 Я вічного кохання вимагати.
 „Од тебе тільки одного жадаю,
 Щоб завжди щирим був ти ізо мною:
 Коли розлюбиш,—скажеш міні прямо,
 Й ми приязно розстанемось з тобою“.
 О, чом же, чом же не зробив ти того?
 Нащо лукавством душу осквернив?
 В душі моїй поважання до тебе,
 А разом з тим любов на що ти вбив?..

ДУША БОЛИТЬ.

Душа бодить, горить огнем пекельним,
 І серце в грудях крається од болю...
 Мов блискавка, блиснуло й зникло щастя,
 І знов сама я, як билина в полі.
 Сама, сама... хай од тяжкої муки
 Мій розум гасне і душа німіє,—
 Кругом чужі, ніхто не порятує...
 Чужі усі ніхто й не пожаліє.
 О, як же тяжко, Боже милосердний!
 За що, за віщо мушу так терпіти?
 За гріх який? О, Боже, зглянься на мене,
 І смерть пошли, бо сил немає жити!..

До журнала.

Я знов берусь за тебе, мій журнале,
 Товаришу єдиний, незрадливий!
 Тобі єдиному я можу розказати
 Усе, що мене мучить нещасливу.
 Один ти слухаєш мене прихильно й без
 зневаги,

І хоч поради і од тебе я не вчую,
Та щира сповідь, хоч би й пред тобою,
Хоч трохи біль душі мойй гамує.
Хоч на хвилину я з тобою, друже,
І самоту свою, і горе забуваю;
Од дум тяжких в розмові із тобою
Душа моя хоч трохи спочиває.

з П. Я.

Чи не час, брати, нам одпочити?
Темно скрізь, не видно маяка...
У душі ворущаться прокляття,
Опускається слаба рука.
Сил нема... Немає більше волі...
Кидай весла!.. Стерном хвиля грає,
Ми даремно кричимо од болю...
Кидай все!.. хай човен погиває!.."
Так не раз ми в боротьбі стогнали,
Як ізмучених лишала нас любов,
Але завжди в серцеві палкому
Нові сили прокидались знов.
Скільки раз нам опускались руки
Й боротьби ми покидали поле,
Але завжди знов ми йшли на муки,
Знов боролись сміло ми за волю.
Піднімали знов ми прапор правди,
Знову сяяли у душі ті слова,
Од котрих дужче серце б'ється,
Віра і завзяття ожива.

* *
*

Далеко од рідного краю,
В чужій, непривітній країні
Лягла вона в землю сирую
В убогій простій домовині.
І люди чужії на цвинтарь
Ї однесли безталанну,
Ні батько, ні мати не знали,
Що вмерла їх доня кохана...

Ніхто не заплакав над нею,
Як в яму її опускали,
Тужив тільки вітер осінній,
Та змари осінні ридали...
А той, за-для кого лишила
Батьків вона й рідну країну,
І грудки землі той не кинув
На вбогу її домовину...
Чому ж не прийшов він на цвинтарь?—
Боявся побачити милу,
Що, кинута, з сорому, з горя
Лягла в передчасну могилу?
Чому не прийшов він на цвинтарь
Останнє „прошай“ їй сказати?—
Боявся на мертвім обличчі
За зраду докір прочитати?
Ні, зрадник того не боявся—
Й не знав він, що мила сконала—
Як кинуту любку ховали,
То инша його милувала.

Переспів.

(з Никитина)

Готова на цвинтарі яма глибока,
Життя невеселе, життя одиноке,
Життя те бурлацьке, повне терпіння,
Сумне, мовчазливе, як нічка осіння,
Минуло воно, наче сон той тяжкий,
І згасло, як огник в негоду слабій...
Що ж! нехай спить моя доля, повита
Тугою, горем. Китайкою вкриту
Спустять у яму мою домовину...
І не згадає ніхто сиротину.
Людам байдуже, що рання могила
Вже сиротину навіки закрила.
Пташка на цвинтарь якась прилетіла,
Біля могили на дереві сіла.
Рада вона, що настала весна,—
Пісня дзвінка та весела луна...
Тихо!—життя догоріло сумне...
Хай же твій спів не трівоже мене...

СТЕФАН ЧАРНЕЦЬКИЙ.

Галицький поет Стефан Чарнецький почав друкувати свої поезії в „Літературно-Науковому Віснику“ в 1901 році. Після того його поезії друковалися в „Акордах“ і інших галицьких виданнях. В 1908 році львівське видавництво „Молода Муза“ видало збірку його поезій „В годині сумерку“.

ГОВЕРЛЯ.

Я бачу знов тебе! Он стать твоя біліє,
І око знов моє по твою блудить склоні;
Ось бач: вже сонця жар тепло на світ
весь сіє,

Лиш ти одна сумна у сніговій опоні!...
Поглянь довкола лиш: Хомяк вже зеленіє,
Вже Піп-Іван підняв чоло в блідій короні,
Вже долом Прут шумить, вже літній ві-
тер віє—

Лиш ти одна сумна у сніговій опоні!...
Горо, моя горо! тебе я розумію...
Твоя судьба: в снігу красніти та в інею,
Твоя душа в зіми обіймах вічно мліє,
Ти все сповита в мрак і літо над твоєю
Короною теплом ніколи не повіє—
Гей! яка схожа ти із долею моею!..

ПОБУРІ.

Дритихла буря... низько над землею
Тягнуться хмари втомлені, понурі;
Сонце сховалось під сіру кирею,
Хати здрімались задумані, хмурі!...
У густій мраці потонули гори,

Тишина глухо звисла по-над ними
І тільки вітер в лісовому морі
По-між листками застогне сухими.
І тихим зойком в лісі пролунає—
Та серед яру темного сконає,
І знов так тихо, як в серці по бурі...
Все заснуло, душу спокій обгортає...
А там горою, під небесним плаєм
Тягнуться хмари втомлені, понурі!..

НАД КАЛАМУТНОЮ ВОДОЮ.

Над каламутною водою
Стою в задумі,
Уся моя душа, здається,
Втонула в шумі.
Глухо об берег хвиля плеше
Та в камінь б'ється,
І однотонна якась дума
В хвилях несеться,
Ріко співуча! скільки в тобі
Болісних стонів!
Скільки в тобі за душу рвучих,
Тихих півтонів.
З далеких гір летиш в долину
Бистро, нестримно;

Тебе не спинять у дорозі
 Спека, ні зимно.
 В негоду сплав береш на плечі
 З ялиць високих
 Та несеш скорим хвилі ходом
 У світ широкий,
 І по дорозі думу мрієш
 Про сині гори,
 Про Довбушеви горді стіни
 Та темні бори.

А я над твоїми водами
 Стою в задумі,
 Уся моя душа втонула
 У твоїм шумі...
 Та бачиться, міні однака
 Судьба з тобою:
 Як сплав в негоду, і мое щастя
 Пішло з водою...

„ТАМ, ДЕ ГОРА ЧОРНА, СУМНА!“

Нераз в душі моїй снуються
 Старої пісні тихі звуки:
 Кімната, смерк, скрізь тіні вьються—
 Сум надвечірньої години.
 Поруч рояля стать дівчини,
 Золоті коси, білі руки.
 І пісні тихі, сумні звуки...
 Нераз ще кріз душі притвори,
 Мов візія в туман сповита,
 Тяжка, як смуток Чорногори,
 Снується арія сумовита,
 Снується призабута нута,
 Мов з глибини душі добута,
 І власним серцем пережита...

Пги заході.

На синій шибі сонних хвиль
 Стелився сонця срібний луч;
 Луна лягла на зелень гіль
 І кров багрила стіни круч—
 А хвилі глухо на долині
 Вечірню думу вигравали,
 Тиху, як сон, як тайна ночі...
 Гей хвилі преглибокі сині,
 Що так у душу зазирали,
 Як її очі...

Ти щезла скорше, як в туман вечірній
 Рожевий облак на небі зникає,—
 Лишився жаль по тобі, жаль безмірний.
 Ти щезла скорше, як той привид красний,
 Що в літню ніч на душу налітає,
 І в світ веде чужий, щасливий, ясний,—
 Лишилася сама тоска по тобі,
 Що стадом хмар хвилину втіх стемняє,
 І спомини, немов квітки на гробі.

На чужий мотив.

Якби була ти тихою водою,
 Я йшов би мріти по-над береги.
 Якби була ти срібною зіркою,
 До зір я мчався б з туги та жаги.
 Якби була ти бурею грізною,
 Я б ждав спокійно на твій сильний грім.
 Якби була ти пущею глухою,
 Я йшов би вмерти в холоді твоїм.

ФЕДОТ МАКАРОВИЧ ШЕЛУДЬКО.

Род. 1877 р.

Родився 7 червня (юля) 1877 р. в с. Андріївці, на Полтавщині; син селянина; вчився в сільській школі; довгий час служив писарчуком у волості. В 1904 р. під час російсько-японської війни був у війську на Далекому Сході. Поезії Шелудька друковалися в „Літературно-Науковому Вістнику“ (вперше в 1901 році); в „Акордах“, „Розвазі“, в газетах—„Громадській Думці“ і „Раді“. Крім поезій, друкує, під псевдонімом, різні статті, оповідання і замітки. Зараз живе у Києві.

ПЕРЕД СВІТОМ.

Кармазином-одежею
Одягся сонця схід,
Займається пожежею,
І морок ночі зблід.
У славнім місті Києві
В мундірі москаля
В каззонному покоєві
Стою вартовим я.
Що ж серце охолонуло
І думоньки сумні
Знялися невгамовано
В головонці міні?
В тім краї, он де марево
Займається, горить,
Село на нашій-Україні
Роскинулось, лежить.

З садків, давно сплюндрованих,
Пеньки скрізь майорять,
Осель рядки руйнованих,
Кривеньких хат стоять.
На-край села хатиночка
Ввижається міні,
Немов та сиротиночка
Самітня, без рідні.
Татусь старенький, змучений
В хатинці мій сидить,
Погаслий вид, засмучений.
Сльоза з очей біжить.
Його учора знищили,
Одежу одняли,
За борг,—усю худібоньку
Із торгу продали...
Кістки його осталися
Невкриті гоголіть...

Он бач чого діждався
 Вони на старість літ!
 Кінець зими морозної
 Завзявся так гнітять,
 Хатиночки холодної
 Нема чим прокурить;
 І Істоники бажається,
 Але нема чого...
 Безсильно нахиляється
 Головонька його.
 Навколішки він клониться
 До образів святих,
 Поради просить, молиться
 У розпачі од лих...

—
 * *
 *

У місті над вечір звук арфи лунає:
 То тихо, немічно тремтить
 І душу жалем невимовним сповняє,
 То бучно нездержно гремить.
 Дівча босоного, сухе, як билина,
 Стоїть під будинком—чека,
 Головка схилилась, на арфі ручина
 Струну за струною тórка.
 — „Ой, хороше ж грає!“—почулось з бу-
 динка,
 І панна вродлива, ставна,
 Одягнена пишно, на грудях квітинка,
 Ту ж хвилю зирнула з вікна.
 — „Ось на, моя втіхо!“, — і в мент по-
 летіла
 Троянда дівчаті до ніг...
 „Навіщо?.. не треба я з ранку не їла,
 Не встою, бо голод знеміг“.

—
 * *
 *

Чи ти мене любиш, чорнявий козаче,
 Чи тільки уводиш у славу мене?—

Покинеш... байдуже, що дівка заплаче,
 Що людська неслава її не мине?!
 Оглянься на мене, подумай за Бога,—
 Тобі я, що маю, усе оддаю:
 І душу, і тіло, твоя я, небога,
 Люблю тебе дуже, без міри люблю!
 Не знаю я батька з малої-малечі,
 А мати убога далася міні,
 Я в праці щоденній натружую плечі,
 Зароблюю гріш на прожиття сім'ї.
 Не бачила досі тиеї хвилини
 Ясної, легкої, коли б я жила,
 Ніде не стрівала такої людини,
 Що руку б братерські міні простягла.
 Тебе я зустріла... немов після ночі
 Заглянуло сонце в хатину сумну,
 Мов родич ти кривний... І я проти мочі
 Люблю тебе дуже, безмежно люблю!...
 Чи ти ж мене любиш, чорнявий козаче,
 Чи тільки уводиш у славу мене?—
 Покинеш... байдуже, що дівка заплаче,
 Що людська неслава її не мине?!

—
 Пьяниця.

На улиці, в подраній світлі,
 Без шапки, кобіт на ногах,
 Підсинені очі, підбиті,
 З плящиною „спирту“ в руках
 Стояв у селі він весною;
 Легенький вітрець подихав;
 Неякритою гравсь головою;
 Але він на те не зважав,
 Задержши з плящиною руку,
 Немов божевільний, зіпав:
 — „Я випью... заллю свою муку!..
 Тепер мене й кат би не визнає!
 Я пан тепер... царь... ні, ще вище!
 Я вільний козак—от і все!...
 Нехай тепер земський посвище,
 Коли його чорт принесе!
 В кутузку пьяницю Юхима?
 Хазяйство все з торгу продять?!

Продав-же! Он є ще дитина—
 Візьми й ту, більш нічого взяти!
 Земельки пани не вділили,
 Хоч був я їх раб—кріпосний;
 Дружину—ту злидні вдалили,
 Оселю—продав навсний!
 Козак тепер я, їй же Богу,
 Ось тут, при плящині, я єсть!...
 Втоплю у горільці знемогу!..
 На чвертку за свиту хтось дасть...
 А, може, не дасть, бо подрана?..
 Ярміс тоді інший знайду:
 Я красти полізу до пана,
 У його всього попаду!
 Ну-ж, випью, щоб сміливим бути...

Смашненький у біса спирток!
 А-ну ще... о, любо ковтнути!
 Іще хоч єдиний ковток!
 Так славно!.. А де ти, донюсю?
 Під тином десь, бідне, здиha...
 Нічого... Навчайся, Марусю,
 Чим доля годує лиха!..
 А то йди, дам спирту ковтнути,
 На, ось на денці іще є!..
 З ним голод, все можна забути...
 Не йдеш? Ну й це буде мое!..
 Припав до плящини губами,
 Послідок поцупив, ковтнув,
 Хитнувся... упав під хлівами
 І міцно, сердега, заснув.

Остап Луцький.

Род. 1883 р.

Почав друкувати свої поезії з 1902 року, переважно у „Русланові“. Крім поезій, Луцький пише критичні статті і дописи в „Літ.-Науков. Вістникові“, „Ділі“ і инш. українських, чеських і польських часописах. Поезії його друковались і в альманахах: „Багаття“, „З потоку життя“, „Перша Ластівка“, „Розвага“. В 1903 році видано збірку його сатиричних поезій „Без маски“ (підписалих псевдонімом О. Люматик); в 1905 р.—збірку ліричних поезій—„З моїх днів“; в 1906 р.—збірку „В такі хвили“. В 1904 р. Луцький видав в честь О. Кобилянської альманах „За красою“. Він переклав на польську мову деякі українські твори М. Яцкова і Б. Лепкого. Остап Луцький, син поміщика, родився 8 падолиста (нового стиля) 1883 року в селі Луці, в Галичині. Вчився спочатку в народній школі в рідному селі і в Самборі, а потім в гимназії. Скінчивши гимназію, поступив в чеський університет в Празі, а далі, побувавши у львівському університеті, перейшов у краківський.

3 ПІСЕНЬ КОХАННЯ.

Було це в літі. В сонця жар
Пішли ми квіти рвати,
В чарівний яр, в скелястий яр
Ми йшли наш рай стрічати.

А звідти в поле, на цей лан,
Де піснь женці співали,
Колосся слався окіян,
Ми, люба, прямиували.
У темний ліс, у тихий гай,
Де птахів піснь лунала,

Ми разом йшли, там щастя й рай
Зозуля нам кувала.
Куди ми йшли, пісень там звук
До нас й любови лився,
До ніг твоїх, до ніжних рук
Водішок цвіт хилився.
У літній жар, у сонця сквар
Йшли ми квіти рвати,
В чарівний яр, скелястий яр
Ми йшли наш рай стрічати.

Осінь.

Меланхолійна осінь йде,
Скрізь квіти горді клонить,
Іде над сірий, тихий лан
І дзвонить, дзвонить, дзвонить..
Ще хвиля—птах змовкне спів
Чарівний, молодечий..
Прощайте, други весняні,—
Я з вами не полечу!
Як вернете, знов прийде май
І сонечко весняне..
Хоч може бути—ця весна
Не всіх, не всіх застане..
Поллється пісня чарівна
На ниву золотую..
Не плачте, любі,—я ваш спів
І там, і там почую..

* *

І стало жаль міні кожнісенької хвилі,
Що біля нас пройшли у безвість темну..
Могли нам радість принести безмірну,
А жаль лишили і журбу даремну..
Трояндами, рожевим, ясним криницею,
Червоним маком мали нам зацвісти,
Вони одні лиш вивести могли нас
З ярів невидних в поле ясне, чисте..
Могли веселим співом залунати,
Як грають шумно гірські, дикі ріки,—

Дугою чарів нам могли засяти
І в споминах остатись нам на віки..
А ми їх, любя, провели так марно..
І знов над нами ирака вється хмарно,
Чудесних днів вернути ми не в силі..
І стало жаль міні кожнісенької хвилі..

* *

Стільки снів погідних, ясних,
Повних чару і розмаю
Переснилося нам, любя,
Пам'ятаеш?.. Там, в тім гаю..
Пам'ятаеш?.. Що ж? Ти можеш
Навіть і про це забути.
Забуваєсь так багато..
Давніх снів нам не вернути!
Нині гай наш в смутку тоне,
Дощ,—година йде ледача..
Гей, весняна мріє любя,
За тобою небо плаче!

* *

Нехай шаленим шумом хвиль
Заграє окіяна,
І хай в чоло мое заб'є
Скажений ураган—
Я не подамся! Йде вже час
Весняної обнови,
Одділить чисте зерно
Од зайвої полови!
А поки що—хай світ увесь
Лютує і скрегоче!
Тобі я, світе, кожний жаль
Одважно кину в очі.

На цвинтарі.

(З Птачовського)

На цвинтарі зайшло самотнє,
Плачучи, дитя,—

Квіти ярі з гробу рвало
 Бідне сиротя.
 — „Не зривай, дитинко, цвіту,
 Що он там росте,
 Бо мерлець по їх до тебе
 Уночі прийде.“
 В яснім усміху сирітка
 Одповідь знайшла:
 — „Я ж і хочу, щоб до мене
 Матінка прийшла!..“

На верхах.

Гей, гори!.. Верхами
 Йдуть шуми лісами.
 Вже міні не буде,
 Так добре не буде,
 Як з вами,

Як з вами.
 Смереко, смереко,
 Висока смереко!
 Не грай так розвільно,
 Шуми вільно-вільно,
 Далеко,
 Далеко.
 Прощавайте, други:
 Ліси і яруги!
 І ти, моя пісне,
 Гинь, бо серце трісне
 Од туги,
 Од туги...
 Бувай здоров, верше,
 Мій зелений верше!
 Вже нам так не буде,
 До смерті не буде,
 Як перше,
 Як перше...

СЕРГІЙ ПЕТРОВИЧ МАРТОС.

Род. 1865 р.

Родився 22-го жовтня 1865 р. в селі Іванівці Лохвицького повіту, в Полтавщині. Предки його були запорозці. Вчився Мартос у полтавській гімназії, але не скінчив її; кілька літ служив у флоті. В 1903 році видано перший збірник поезій Мартоса—„Думи і пісні сліпого“ (поет після тяжкої хвороби осліп). Потім поезії його, оригінальні й переклади, друкувались у „Розвазі“, „Літ.-Науков. Вістнику“, „Рідному Краї“... Крім поезій, Мартос пише й прозою (де що друковалось в „Рідному Краї і видано окремо).

РОЗБИТИЙ ЧОВЕН.

(з польського)

Все життя моє—море безкрає:
Я невчений і хилий моряк,
Твоє серце—то скеля німая,
Твої очі—блискучий маяк.
І не жаль, що життя мого човен
Ота скеля розбила ураз,
Бо з тих пір про кохання є спомин,
Бо кохання пізнав я в той час.

О Ч І.

У дівчини бачив
Я чорнії очі:
Ясніші од сонця,
Темніші од ночі.
Ті очі, як море,
Глибокі, бездонні,
Палкі, як гора,
Мов лід той холодні.

Ласкаві, як зорі,
В їх щастя, в їх доля,
Заглянув—і горе:
Запродана воля.
Ті очі, як хвиля
По синьому морі:
Зрадливі, чарівні,
Як хвилечка, скорі.
Хто раз хоч побачив
Ті чорнії очі,
Той їх не забуде,
Ті очі дівочі.

З ПРОЖИТОГО.

(А. С. Н....ні)

Та ніч була вся повна чарів,
Та ніч була, мов темний ліс,
В ту ніч останній час ударив,
Та ніч була кривавих сліз.
Ту ніч до смерти не забуду:
В ту ніч тебе я покохав;

Ту ніч я проклинати буду...
 В ту ніч себе я проклинав...
 В ту ніч мене ти полюбила,
 В ту ніч ти плачучи пішла...
 В ту ніч ти щастя отруїла,
 Його й для себе не знайшла.

ДУМА.

Дививсь я на небо, як зіроньки сяють,
 На блідий, чудовий я місяць дививсь:
 Дививсь я на пташок, що в гаї співають,
 На явір зелений, що в воду схилився;
 Дививсь я на синєє море безкрає,
 На скелі високі, граніти дививсь;
 Дививсь на орла, що під небом літає,
 І гірко я, гірко сльозами залився:
 Щасливі ви в небі, веселі зорі,
 Немає там зла в вас, немає крові...
 Скажи, місяченьку, не знаєш ти горя?
 Ні сліз гірких, пташки, не знаєте ви?
 Не знаєш ти, синєє море, наруги?
 Не знаєте, скелі, пороків людських?
 Мій орле, мій сизий, не знаєш ти туги?
 Не знає ніхто з вас сліз гірких моїх.
 Спитаєте всі ви: чого то він плаче?
 Чого так сумує, чого він шука?—
 Того, мої рідні, що правди не баче,
 Що воля в неволі, а доля блука...

ХВОСТИК.

(з А. Франка)

Великий лев, царь всіх звірів
 Зібрати сходку повелів.
 І хто скоріше прибіжить,
 Того він добре наградить.
 Побігли скрізь його гінці,
 В луги, в ліси, на всі кінці,
 Щоб йшли до його всі ураз,—
 Новий ім дасть якийсь указ.
 З лугів, з лісів пішла звірота,
 Скрізь давка, галас та тіснота;

Біжать олені, йдуть слони,
 Вовки та дикі кабани,
 Ведмідь коняку наганяє.
 Коли і дикая свиня
 Іде та хрюка, всіх штовхає,
 Собі дорогу прочищає.

Того штовхне, того укусить—
 Раніше всіх там бути мусить.

Прийшла і стала раніше всіх.

Коли,— о Боже! що за сміх?—

Громада засміялась вся:

— А де ж взялось це порося?

Безухе, миршаве, погане,

А стало близько так до пана.

Лев порося тут запитав:

— „Скажи міні ти, щоб я знав,

Відкіль, поганий, ти тут взявся?“

— „За хвостик дядини держався,

Це, царю, родичка моя,

Оця вельможная свиня“.

Отак, панове, бува й з нами,

Як хочем стати ми панами:

Мершій, щоб вийти наперід,

То треба мати дужий рід,

Ти з ними, брате, подружися,

А де й за хвостик в їх держися.

ЩАСТЯ.

Якби щастя моє орлом вільним було
 І під небом воно в високості жило,
 Я пустив би стрілу всю в отруті лихий,
 Я убив би його, таки був би він мій,
 Якби щастя моє, краса-квітка була,
 І на скелі в горах десь та квітка цвіла,
 Я поліз би туди, я дістав би її,
 Таки б квітка-краса та дісталась міні.
 Якби щастя моє срібні перли були
 І у морі на дні оті перли росли.
 Як русалка, вночі я б спустився на дно,
 Та не вирвалось, ні, вже б од мене воно.
 Якби щастя моє було в серці твоїм
 І те серце жило лиш коханням самим,
 Я б життя не жалів, я оддав би його,
 Бо немає життя та без серця твого.

ФРАНЦ КОКОВСЬКИЙ.

Род. 1885 р.

Перша поезія Коковського—„В хвилі роспуки“ була надрукована в „Руслані“ в 1903 р. Потім його твори, поетичні і прозові, друковалися (під власним ім'ям або під псевдонімами: Богдан Левченко, Елепідон, Михайлів) в „Ділі“, „Руслані“, „Буковині“, „Руській Хаті“, „Дзвінкові“, „Громадському Голосі“, „Жалі“, альманахові „Розвага“ і инш. В 1907 р. видано збірку його поезій—„Сердечні струни“. Коковський переклав на українську мову „Свято мира“ Гауптмана, „Романтичні“—комедію Ростана (віршами), „Злодій“ Бернштайна, лібрето до опери „Євгеній Онегін“, і чимало поезій з німецької, російської і польської мови. Коковський родився 17 вересня (нового стиля) 1885 р. в Бережанах в Галичині. Скінчивши бережанську гимназію, поступив у львівський університет, але після університетських розрухів 1907 р. його виключено з університету і він перейшов у черновецький університет, де й досі записаний. Працює в різних галицьких газетах і секретарює в українському народньому театрі „Руської Весіли“.

Із „осінньої симфонії“.

Через мраки і болото,
Через стерня тихих піль
Тінь іде... Питаю, хто то?—
Вона каже: я, твій біль.

Йде просторим, сірим лугом,
Через стернища іде
З сумом—любим своїм другом
І до мене от прийде.
Прийде, сяде край постелі
Й заведе тихенький спів:

Думи чорні, невеселі
 Поплинуть із уст без слів.
 Прийде, сяде близько мене,
 Візьме в білі руки скрань
 Й скаже: „Хлопче, кинь студене
 Своє серце, кинь, устань!
 Кинь усі свої страждання
 І любов свою покинь,
 І без радощів, бажання
 Щастя, світла—марно гинь...
 Кинь весь світ, конай поволі
 І забудь ясне життя—
 З ним не стрінешся ніколи
 Там—в країні забуття“.

Д о . . .

(Іл. Франке)

Нема для мене місця в снах твоїх—
 Про щастя час ти мрієш безбережний
 І про простір цвітистий та безмежний,
 Твоя душа на струнах грає втіх—
 Нема для мене місця в снах твоїх.
 Чи знавеш ти, як серденько болить?
 Ох, якби враз полинути шляхами!—
 Ні, ти ідеш з простертими руками
 В чужу віддаль й безодня межі нами—
 Чи знавеш ти, як серденько болить?
 Нема для мене місця в снах твоїх...
 Іди, щаслива будь в краю спокою,
 Мене лиши з журбою-самотою—
 Нема для мене місця в снах твоїх,
 Але любов моя піде з тобою...

Куйся, щастя!

Куйся, щастя, куйся ясне,
 Куйся, щастя золоте!
 Поки світ ясний погасне,
 Хай, мов цвіт, сія, цвіте,—
 Куйся, щастя гоже, красне!
 Мов ріка сріблясті хвилі,
 Кинь свої проміння в даль

На ліси, на гірські шпилі,
 І покинь в безодню жаль,
 Наче камінь в сині хвилі.
 Куйся, щастя, куйся ясне,
 Куйся, щастя золоте,
 Поки світ ясний погасне,
 Хай, мов цвіт, сія, цвіте,—
 Куйся, щастя гоже, красне!

*
 * *

Я візьму в руки величезний молот,
 Твір праці сотень рук і сотень долот,
 І при ковадлі твого щастя стану,
 І долю викую тобі, нім зв'яну.
 Для тебе я царство викую красне
 Скорше, як в міні життя мое згасне,
 А як за скоро огнище зотліє,
 До огню скину всі свої надії.
 А як остання надія зотліє,
 Як огонь знов пригасне, змарніє,
 І опадатимуть в безсиллі руки,
 На огонь кину всі мої роспуки.
 І захоплю в руки величезний молот,
 Твір праці сотень рук і сотень долот,
 І при ковадлі щастя твого стану
 І тобі долю викую, нім зв'яну.

*
 * *

Високі, счорнілі, небілені стіни,
 А вікна високо і неба не видно,
 А люди пожовклі та никлі, як тіни,
 І все це скінчиться, здається, не швидко.
 А глянеш круг себе: понуро і бридко,
 І дні йдуть за днями повільно, без зміни—
 Довкола счорнілі, небілені стіни,
 А вікна високо і неба не видно.
 Хотів би далеко десь відціль втікати,
 Далеко за гори, за синєє море,
 До рідних, коханих, до рідної хати,
 Хотів би розради для серця придбати,
 На хвилю втишити своє серце хворе...
 Та годі— замки тут і мури, і квати.

Олексій Львович Плющ.

1887—1907

Трагична смерть передчасно припинила молоде життя поета, що тільки що починав розвивати свій літературний хист. Після його смерті лишилось багато рукописів поезій і прози; значна частина з їх не викинчені і не оброблені, та уже й з того видно, що небіжчик мав не аби який талант і, може, з часом був би з його гарний письменник. Його поезія „Вродини хліборобського сина“ вперше була надрукована у „Літературно-Науковому Вістнику“ за 1903 рік., під псевдонімом О. Дафненко. Потім його твори друковалися в „Літер.-Наук. Вістн.“ („Сповідь“, 1904. „Палкий мисленник і учитель“, 1905 р.), в альманахові „Багаття“ („Записки недужої людини“). Де-які свої твори він підписував псевдонімами: Дафненко і Дафче-Гедеренко. Родився Олексій Плющ 13 травня 1887 року в селі Оленівці, Борзенського повіту, на Чернігівщині. Умер (застрелився) 12 червня 1907 року. Учився спочатку дома; потім поступив у варшавську гімназію, скінчивши яку, поступив у ніженський інститут. Батько його був довгий час народнім учителем на Україні, потім перейшов на іншу службу у Варшаву. Олексій Плющ був секретарем в ніженськ. „Просвіті“, гуртував коло себе молодіж і дуже цікавився українським літературним і культурним життям.

Заспів.

На усі світа вже лине
Красная весна,
Лине теж і на Україну
Молода вона.

Лине, лине обгортає
І її оповива...
Кожну пташку наднає,
„Жить і жить“,—усе співа.

ВРОДИНИ ХЛІБОРОБСЬКОГО СИНА.

...**Ж** тихо, спокійно,
 Не чуть ні стогнання,
 Ні радості ніби не чути...
 Родився новий ось робітник,
 Родився, його сповили, положили
 На лавці й рядниною простою вкрили.
 І радість у серці так тихо,
 Для ока чужого не видна,
 Панує у його батьків:
 То перший, жаданий їх син,
 Й новий то України син!
 Що буде з тобою
 І доля якою
 Судьбою тебе наградить,
 І як тобі буде у світі цім жить?
 Чи будеш ти тихо
 Копатись до віку в землі,
 Як батько, як рідні твої,
 Чи станеш чим иншим
 І працю тяжку цю покинеш?
 Не знаю... Чи, може, високо полинеш
 І діячем станеш на полі другому?
 Та чим не служити Україні—добре!
 А тільки, країно,
 Як зрадиш родину,
 То ліпше б на світ не родивсь ти,
 І краще пропав би, родившись!

* * *

Ще раз розбилися надії,
 Ще раз душа моя зітха,
 Ще раз приборкані мрії
 Лишилися без сил: нема
 Ані натяку на привітну
 Усмішку долі і журба
 Гнітливо, віддливая та
 Лягла в душі... Вже не турбітно,
 Не сподіваючись гляжу
 На будучність я, але з болем,
 Що його й не перекажу....
 Усе нещастя, все недоля
 Вже покололи серце так,

Що я німую. Я не знаю,
 Як і живу, я, неборак,
 Як ще працюю і бажаю
 І жить, і працювать....

* * *

Не вітер виє, завиває
 Не сніг важкий іде-падає,
 То не мороз все забиває
 У люту-кригу, то владає
 Душею холод; і тебе,
 Людино бідна, повертає
 На зіму білу і німу,—
 Бо серце кригою вкриває
 А вітром родить боротьбу:
 Та марно вітер виє, віє
 І намагається знести
 Покриття біле, все німіє—
 І вітер теж... Ні, не втекти
 Од горя так, як од обіймищ
 Холодної змії-зіми,
 Що всім панує без обмежень...
 Од горя не втекти тобі! ..
 Воно тебе, тяжке, роздушить,
 Притисне тугою тебе,
 Зімою серце твоє зсушить
 І смерть тебе вже не мине...

Бажання.

Р, як хочеться волі і жить!
 Як чарує весна молода,
 Що розкішно тепер розцвіта—
 Мене кличе творити, робить
 Всім користнее діло; для щастя
 Всіх грядущих віків, поколінь...
 Як бажається палко боротись!
 О, не стримати красних маринь,
 Що владють душею моєю,
 Що спокою міні не дають!
 Зачарований, весно, твоєю
 Животворчою силою, суть
 Я життя лиш тепер розумію,
 І так палко тепер я марію
 На діяльну вступити ту путь.

СПИРИДОН ФЕДОСІЄВИЧ ЧЕРКАСЕНКО.

Род. 1876 р.

Син селянина містечка Новий-Буг, Херсонськ. губ. Вчився спершу в 2-х класовій школі, потім скінчив новобугську вчительську семінарію. З 1895 року учителью—одразу на селі, потім на залізниці й на шахтах у Катеринославщині. До 1903 року навіть не цікавився українською літературою, аж поки не трапилось йому прочитати збірники „Вік“. Особливо вплинули на його зразки поезій у I томі, й він спробував сам писати вірші. Порадником йому на перших ступнях його літературної діяльності був М. Ф. Чернявський. Перші поезії були надруковані в IV книжці „Літер.-Науков. Вістника“ за 1904 р. Після того поезії Черкасенка друкувалися в „Першій Ластівці“, „Новій Громаді“, „Ріднім Краї“, „Вільній Україні“, „Л.-Н. Вістнику“, у збірниках: „Розвага“, „Досвітні Огні“, „З неволі“, „Давін“. Оповідання його друковано в „Громадській Думці“, „Раді“, „Ріднім Краї“, „Слові“, „Л.-Н. Вістнику“. Останніми часами він сливе цілком присвятив себе драмі. Першою пробою в цім напрямку була пьеса „В старім гнізді“ (1904 р.); oprіч неї, написано ще: „Хуртовина“ (драма з життя на шахтах), „Повинен“ (надруковано в альманасі „Терновий Вінок“), „Жах“, „Ні, ні!“ (драматичні етюди), „Жарт життя“ (комедія).

НАДІЇ.

Ні, не дарма оті, друже, надії
В серці кохалися в нас крадькома,
Тихо брєніли, мов струни живі,

Завжди будили бажання нові,—

Ні, не дарма!

Ні, не дарма вони ясно зоріли!—

Люто в житті нас давила зіма,

Палко ж огні їх нам душу зогріли,

Серце завязтням в борні запалили,—

Ні, не дарма!

Ні, не дарма!.. Наше серце палає,
Хочеться жити, боротись з всіма,
Хто нас в дорозі до правди спиняє.
О, не даремно та сила буяє,

Ні, не дарма!

Ч О В Е Н.

Море плеще, хвиля грає,
Човен утлий ген пливе.

Вітер вільно тут гуляє,
Чорні хмари наганяє,
Грім гуркоче, вир реве.
Хвилі-гори зчорна-сиві
І лютують, і ревуть,
Хвилі, коні білогриві,
Геть за вітром, пустотливі,
Скачуть вгору, в скелі б'ють.
І літає човен в морі
Без вітрила, без стерна:
Він гуляє на просторі,
Зневажає хвилі-гори
І в безодні порина.
Хвиля човен підхопила,—
Край! Рятунку вже нема!
Мов лиха, нечиста сила,
Розігналась і розбила—
Трах! і в тріски!.. Та дарма!
Хоч годину він на волі
Погуляти мав снагу:
Гарно в морі на роздоллі,
Гндко нидіти в неволі,
Мов той пес на ланцюгу.

НА ДОБРА-НІЧ.

Сонце в-останнє землі усміхається
Я тихо за гори далекі ховається,—
Світе, засни, одпочинь!
Спіте, потомлені, спіте, заплахані,

Спіте, задурені, спіте, залякані,—

Ночі насунулась тінь...

Доля суворая з ранком прокинеться,
Хижим шулікою на люд накинеться.

Думки про щастя покинь!..

Доки ж ніч-матінка ласкава, темная
Тягнеться тихо, мов казка таємная,

Поти засни, одпочинь.

Хай хоч у сні тобі щастя усміхається,

Серце замучене сном чавтішається,—

Доле проклятая, згинь!..

С У Ш А.

Межею йду. Гадюкою з-під мене
Біжить вона кудись у далечинь,
А там село, людське життя злиденне
І горенька незмірна глибочинь.
Іду... куди?.. І сам того не знаю.
Дзвенить співець весни десь угорі,
Земля пала і марево без краю
Далеко котиться в шаленій грі.
Горить... пече... Усе довкола мліє...
Дошу! дошу! Порепалась земля,
Де-де чорніє мертва ще рілля,—
І душу жах пройма, і серце ние,
Бо Голод-царь крилом вже грізно віє.
І пашечку страшенну роззявля...

НАД РІЧКОЮ.

Тихо над річкою в ніченьку темную:
Спить зачарований ліс,
Ніжно шепоче хтось казку таємную,
Сумно зітха верболіз.
Нічка розсипала зорі злотистії—
Он вони в ріціці на дні.
Плачуть берези по той бік сріблїстїї,
Стогне хтось тяжко у сні.
Що йому мариться?.. Щастя улюблене.
В хвилях зрадливих життя?
Може, озвалося серце загублене—
Просить, шука вороття...

Важко на віки минулому зникнути...

Нічка зітхає, мовчить...

Страшно і сумно, і хочеться скрикнути—

Пітьму таємну збудить.

ВЕЧІР У СТЕПУ.

Лежу в степу. Журливий вечір наді
мною

Загадкою мовчить, ховає таїну,

І шепчеться вітрець з могилою старою,

І дивну пригадує старовину.

А там в ярах, по лощинах вже ніч чорніє;

Ще далі, ген на обрїю, змарнілим склом

В оздобі верб задумливий ставок біліє,

І дихає звідтіль привабливим теплом.

Біля ставка, в яру, пастух вечерю варить

Легенька мла над всім: чи дим то, чи
туман?..

Як гарно тут в степу лежать, про щастя
марить,

Очима обіймать небесний окіян!..

Далеко десь самотня пісня заридала

Й ввірвалась в темряві, мов срібная струна,

Затихло все, і сумно-сумно застогнала

Назустріч їй у вербах тихая луна.

А чій то спів збудив вечірнєє мовчання?

Чія душа вночі боліє і квилить?—

Не знаю я... Але і досі те ридання—

Чи то в душі, чи то в повітрі ще брєнить!..

* * *

Хотів я у серце твоє зазирнути—

Чому не веселе?

Багато там, зоре, печалі-отрути,

Багато, ой леле!

Назустріч твоєму й мое заридало

Так гірко і тяжко...

Пожуримось вкупі, щоб легше нам стало,

Бо важко, ой, важко!..

Н і ч.

Тихая ніченька—ніч чарівниченька
Землю вкриває...

Князь наш ясененький—місяць повне-
сенький

Лагідно сяє.

Он усміхаються, в хмарки ховаються

Зорі злотисті.

В тінях заховані, сплять зачаровані

Квіти барвисті.

Купами темними, сумно-таємними

Верби схилились.

Спить люд засмучений, горем замучений:

Всі потомились.

Радість хвилинную й працю невпинную

Нічка приспала,

З ними й жахливу долю зрадливу.

Бодай не встала!..

* * *

Спускає ніч серпанок свій таємний,

Горять зірки, мов тихая любов,

І світ страшний хова свій образ темний—

На йому кров... усюди кров...

О, ніч-збавителько, пречистая, святая,

В жалобу смерти ти його повий,

Хай щезне він од краю до краю,—

Покрий його... на вік покрий!..

Даремне все!.. бо образ той кривавий

Не вкриє й ніч... Він тут... мовчи!.. мовчи!..

І в пїтьмі він малюється яскравий—

І важко дихає вночі!..

ШАХТАРІ.

Тихо у вохкій пїтьмі

В шахті на дні.

Стіни ридають німі,

Вохкі, брудні.

Буйними краплями пїт

Очі сліпить;

Лямпи смердючої гніт
 Блима, чадить.
 Тяжко... повітря нема...
 Сльози брелять.
 Тиша панує німа...
 Треба довбати!..
 Гучно ми в груди землі
 Кайлом б'ємо,—
 Вперто ми шиї свої
 Хилим в ярмо!
 Вугілля кожний шматок
 Сяє, блищить:
 Сила шахтарських кісток
 В йому горить...

Ш А Х Т А.

Тут вічна ніч. Але не та,
 Що після стомленого світу
 Клопітну землю огорта
 У ласці тихого привіту.
 Тут вічна ніч. Вона не сні
 Несе утішні людині:
 Землі занедбані сини
 Поволі гинуть в домовині.
 Замість тих зірок золотих,
 Ночей і вроди, і принади,
 В кутках далеких і страшних
 Убогі блимають лампади,—
 Неначе шабаш свій мерці
 Сюди збиралися справляти
 Й свої смердючі каганці
 Де-де забули поховати—
 І розійшлись. І чуто стук
 Глухий, зловістний в домовину,
 Із всіх кутків могильний згук
 Жаха незвичную людину...
 Тут вічна ніч, тут повно щерць
 Страждання, болісти і муки,
 І звідусюди тільки згуки:
 Стук-стук! тут ніч!.. стук-стук! тут
 смерть!..

У Ш А Х Т І.

Мокро і темно, немов в домовині.
 Випало кайло із рук,
 Дихати важко, ломота у спині,
 В голову болізнний стук...
 Чому став?
 Не дрімай!
 Бери кайло—
 Довбай!
 Думка єдина: спочити хвилину—
 Сили нема довбонуть,
 Добре б' устати та випростать спину,
 Свіжим повітрям дихнуть...
 Чому став?
 Не дрімай!
 Бери кайло—
 Довбай!

Пізно чи рано? ще довго робити?
 Тягнеться час той, мов рік...
 Дайте спочити, спочити, спочити,
 Дайте заснути... навк!..
 Чому став?
 Не дрімай!
 Бери кайло—
 Довбай!

Монольоґ.

Ви смієтесь, що п'яний я?..
 Та байдуже міні!
 Горить, болить душа моя,
 І серце все в огні.
 В горільці горе утопить
 Нікому те не гріх.
 А вам, звичайно, не болить—
 Вам жарти, глум та сміх.
 Од праці п'яний кожен з нас
 У шахті пропадав,
 А, може, й плакав там не раз—
 Того ніхто не знав.
 Та в свято, бач, напивсь,—і ви
 Вже регіт ізняли:

„Чи йде той хміль із голови
 У шахтаря коли?“
 І чудно вам, як пельку він
 Горілкою залле,
 І підпирає, п'яний, тин
 Або дружину б'є...
 Тварюка він?! Дурні, дурні!
 Як вийде з голови
 Колись той хміль, то—навісні!—
 Заплачете і ви!..

Дзвін.

Знову ніч... Заснув втомившись
 В боротьбі із лихом мир,
 І плакає, притаївшись,
 Зло лукавий свій замір...
 Я—вгорі! Я—на дзвіниці!
 Я—на варті—стережу!
 Серце маю я із крици,
 Як ударю—розбуджу!
 Та мовчать ще, згуків повні,
 Мої груди мідяні,
 Хоч бажання невимовні
 Вже булють у міні.
 Дужий я!.. Я сонце бачу,
 Питьму ночі розіб'ю,
 Людське серце, замість плачу,
 Згуком міді напою!
 Чорна ніч пополотніє,
 Зло здригнеться, затремить,
 І од жаху заніміє
 Лютний ворог в одну мить...
 Сонце сходить... Гей, до бою!
 Гучно вдарю на сполох:

Геть втече, покине зброю
 На шляху страхополох.
 А одважні груди-в-груди
 Стануть—горе ворогам!
 Криця й мідь усіх розбуде
 Дужим криком: бам! бам! бам!..

Уночі.

На місяці блищать сріблясті осокорі,
 І тихий став заснув в задумі мов-
 чазній;
 В йому і в небасах далекі сяють зорі,—
 Любують і вони, як в п'їтїмї прозїрній
 На місяці блищать сріблясті осокорі.
 Все спить навкруг, усе тихенько спо-
 чиває,
 Щоб знов прокинутись уранці до життя...
 Чому-ж душа моя і рветься, і ридає?
 Спочинь хоча на мить, не рвися без
 пуття:
 Все спить навкруг, усе тихенько спочиває.
 Ніч лагідна в душі не має перемоги,
 І серця гострий біль не в силі припинить,
 Не зможе зняти дум страшеної облоги,
 Бо одгук життьовий не дасть їй одпочить:
 Ніч лагідна в душі не має перемоги...
 Повстане день ясний, а з ним людськії
 муки,—
 Ніколи ніченька на вік їх не приспить,—
 А ранком знов весь мир здригнеться од
 роспуки...
 Тому душа моя ридає і квилить,
 Що встане день ясний, в з ним... люд-
 ськії муки...

